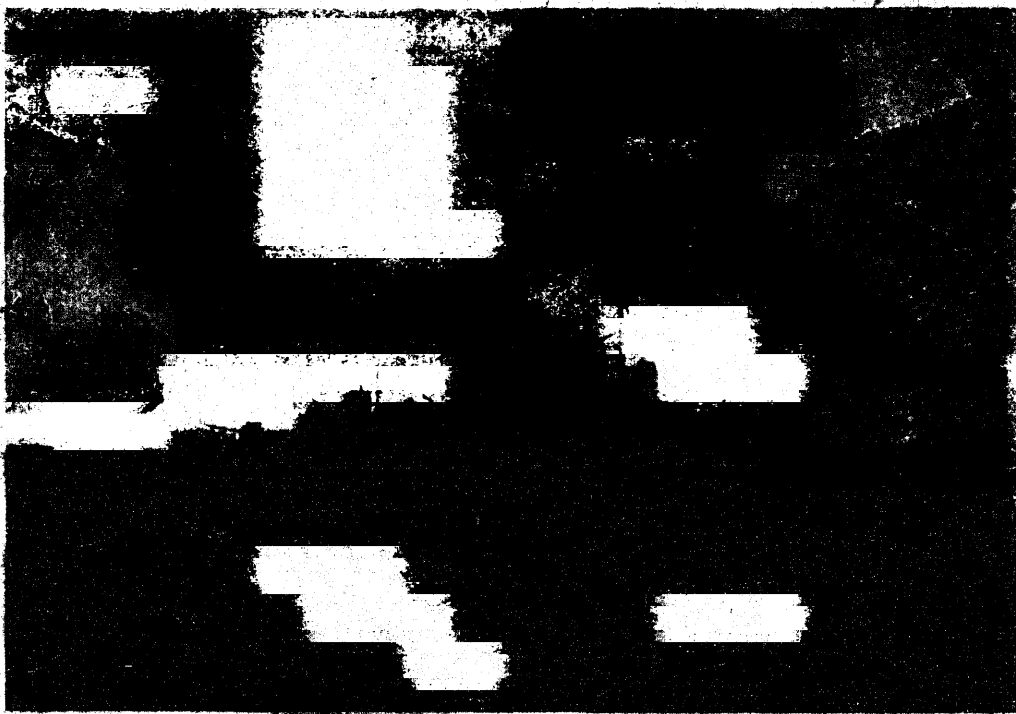

ROMAAN

No

1

SP
4591

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1927. A. VI. AASTAKÄIK.

Hindmõistatus

Nr. 1 (115).

Kuidas on võimalik neljakümnewiiest nelikümmendwiis maha arwata, nii, et nelikümmendwiis järele jääb?

Lahendused tulewad saata „Romaan'i“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16 kuni 15. weebruarini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ nr. 5 (119).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) Soome nuga: 2) O. Lutsu „Andrese elukäik“; 3) O. Lutsu „Ants Litner“.

„Romaan'i“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 21 (111)

on: K o j a m e e s.

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: R Annok, Ada Allberg, Puul Abjas, Ed Arukäe, K. Allisson, Artemi Ältermann, Herta Armann, Anna Anso, Eino Besfamil, M. Braun, K. Detert, A. Eerik, I. Eller, Wold H. Emery, Ebmann, Hilda Flor, W. Grünthal, Leonid Grigorjew, Ülo Grau, Armand Grau, Wold. Geering, H Herodes, Selma Johanson, A. Johanson, Alide Jürgenson, Aud. Janson, Mary Janow, Milla Jeromin, Agnes Kütt, K. Kurelauk, Ants Kippar, E. Kokmann, Elmar Kallas, Elmar Kallas, Egon Käeli, Johannes Krüberg, L. Kreegi, A. Kauler, Ida Kull, A. Linnamägi, Meta Leesment, E. Luuk, A. Luiga, P. Lepa, I. Lammas, A. Luha, Julie Liebeon, K. Mõttus, E. Möllifer, P. Melifer, K. Maamägi, Hugo Maasikamäe, Th. Meindok, Selma Malm, E. Martin, Hans Nurk, Lisette Nurk, Salme Neidorf, F. Pakmann, P. Preden, Elly Pent, Max Poo-lakas, Johanna Purk, Arnold Puumann, S. Paulson, M. Redlich, Asta Remmert, M. Rosing, L. Räesk, O. Räesk, O. Riesenkampfi, K. Rebane T. Rist, Härbert Raudheidung, Alfred Reksa, H. Rospel, Eduard Sinka, Osw. Saks, Signe,

H. Siirmann, Nat. September, Leida Simmer, A. Saiarits, Artur Toffer, A. Tuults, U. Talwik, E. Tamben, L. Thomson, A. Toom, A. Tohver, Rudolf Unt, J. Wain, L. Waho, E. R. Waho, E. Wolmar, F. Wiidik, R. Waldson, Arnold Wiher, Joh. Weeberman, E. Wahi, A. Waik, J. Waik, E. Welberg, H. Welberg, Oskar Wirkelberg.

Tartust: Aug. Amberg, Bormeister, M. Braun, W. Estlinghof, Sinaida Entson, Al. Entson, Anna Graf, J. Jõul, L. Jõul, H. Kiho, R. Keres, Olew Kruus, Milda Kornel, Werner Lõhmus, H. Lorenens, Leili Ode, Hedwig Puijat, Selma Puusik, Marie Raudsepp, Joh. Raudsepp, F. Tamm, K. Tammann, Leonhard Tobber, Lydia Tulff, Johannes Treufeldt, E. Zipp.

Pärnust: A. M. Arro, W. Blumann, Meta Holm, Lilly Hendrikson, Juurikas Johannes Kiwi, Rud. Kool, A. Kask, Milda Küng, P. Kangur, E. Kewardt, Herbert Roger, Neeme Ruus, Anton Tõlp, E. Sirk, Lydia Saart, Joh. Seiler, K. Tutt, Linda Warm, Manny Winkler.

Rakwerest: Jul. Hõbemägi, Joh. Kask, Aino Kukke, R. Kask, Joh. Wadaja, M. Põiklik, William Põiklik, Karl

Rottmaat

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: H. Courths-Mahler: Juta. — Orison Swett Marden: Kas kohustatud? — Egon v. Bahder: Noored metsloomad. Gustaw Schröer: Pääksepaiste majas. — P. Grünfeldt: Mis see on? Karl Schönherr: Karjane. — H. Wühner: Osutid. — Fred Petton: Lohusaare wanad. — Luise Westkirch: Libahunt. — Tõtt ja nalja.

Nr. 1 (115)

Jaanuar 1927

VI aastakäik.

Juta.

Saksa kirjaniiku Courths-Mahler'i romaan.

1

1.

Armas Fredy!

Seekord ei saa ma sind aidata; võimatu on raha saada. Ja emagi ei saa aidata. Ma ei julge temale siin kirja näidatagi. Temal oli mõni päew tagasi jälle raske haigusehoog ja nüüd peab ta wiibima woodis. Ah, Fredy, need haigusehood muutuvad ikka pahemaks; ema waene süda saab waewalt weel rahu. Kõige wähemgi erutus kutsub seesuguse haigusehoo esile.

Seekordne süü oli õige suurel ärewusel. Mõtke ometi, õde Leena on haige ja peab arsti käful wiibimata reisiraha siia. See on tulnud täitja äkki. Juba kolm aastat elab ta oma mehega Sõunaida-Afrikas. Kui maja, milles nad elawad, ei seisaks kannis kõrgel Kilimandjharos, kus kliima weel on wäljakannatatan, tema oleks juba ammu wajunud puhkust. Niimult täitja terwed inimesed kannatawad sealse kliima wälja. Leena oli ju nii terve ja tugew, et me ta wõisime rahulikult siina minna lasta. Aga oma, nüüd juba kaheaastase lapse sündimisest saadik ei ole ta enam nii wastupanelik.

Wõid enesele ette kujutada ema muret, ehk ma temale seda küll õige ettevaatlikult teatafin. Nüüd on ta jälle rahulikum ja rõõmustab Leena tuleku üle, kes ka oma wäikeste tütre kaasa toob. Aga need olid ärewad päewad —

ka mulle. Georg jaotis pika telegrammi, milles meile teatas, et Leena koha peab reisiraha, temal aga praegu küllaldaselt reisiraha ei ole, ja palus meilt seda temale niipalju saata kui võimalik. Augustil saab ta puhkeaja ja maksab meile siis selle raha tagasi.

Sa näed, armas Fredy, siis pidime kõik kokku kraapima — wiimse kui peemi. Isegi meie hoiupennid tulid tarwitusele. Sest kõik jaatamine panga kaudu telegraafi teel Tangasse. Ja nüüd algab Leena oma lapsega neil päewil Usambarast reisi. Tangani saadab teda Georg mõne musta teenri seltsis, kes Leena ja lapse läbi põlise metsa kandraamidil Tangasse peawad kandma.

Neapelisse pean ma Leenale ja ta lapsele wastu saatma talweriided, mis laewa-agent temale seal „Rhenania“ laele toimetab. Lapse pärast peab Leena fogu reisi tegema laewal, et tal ei olek tilkitawaid ümberistumisi. Hamburist tuleb ta siis raudteega. Pean ostma fogu riietuse, sest neil on seal ju ainult kerged riided.

See kõik koormab mind raskesti; peale selle pean weel hoolega töötama, et majas raha oleks. Ema jaaa jaamariis jälle pensioni, kuni siinamaami pean minna nõu leidma. — unest on mul tööd. Nüüd, enne jõulu, teewad daamid palju käsitöid ja selleks on tarwis joonistusi. Firma, kellele ma töötan, maksab hästi. Ariomaniik toetab mind weel nii mõnegi hästi.

tasuma eritööga. See on õni, sest muidu ei teaks ma, millest peafime elama. Oma peab saama rammusjat toitu, tema on nii nõrk ja ma kardan tema pärast väga. Seda teatan sulle ainult selleks, armas Fredy, et sa näeksid, et me kind aidata ei saa — seekord mitte Ah, Fredy, miks teed sa meile alati seejuguist muret! Meil on tõesti selletagi juba väga raske. Kui sa teaksid, kui raske mul süda on! Meie wana armas doktor ütles mulle eile, ema ei tohtivat enam nii raskest haigusehoogu saada, muidu ei wõistawat ta enam millegi eest. Kui ema teaks, kui fergemeelne ja jälle oled olnud! Ole ometi Jumala eest jälle mõistlik. Saa ometi kind mõistlikuks! Sa pead läbi tulema lijarahaga, mis tädi Laura sulle annab, ja pead enmast teijiti aitama. Ma ei saa sulle müüd ka oma teenistusest midagi saata. Seft kuni Leena oma lapsega meil wiibib, maksab ülespidamine palju enam. Wabest katju, ehk annab tädi Laura sulle need kolmuhat marka. See on mulle hirmus mõte ja waewalt usun ma, et ta kind aitab, sest ta on kategoorilijelt seletanud, et ta sulle peale lijaraha midagi ei anna, aga sa wõid ju katju.

Palun, kirjuta mulle kohe, kuidas ta enese seft dilemmast wälja aitab, seft ma tunnen jinu pärast raskest muret.

Südamliku terwitusega Sinu õde Juta.

Wäsinud liigutusega pani Juta Falkner jule käest ja kleepis kirja kinni, ilma et teda weel kind oleks läbi lugenud. Tädi aega wabatis ta sellele. Siis tõusis ta ja pistis kirja ohates oma käikotti.

Ta astus afna juures seiswa töölaia juure, kus ta harilikult oma joonistused walmistas. Laita kõrwal seijis maalintseraam pooliku pil diga, aliwärwis maastik.

See oli ta oma töötuba, milles ta wiibis. Ija jurna järele olid salandunif Falkneri lejt ja kitar siia elama asunud. Korteriis oli peale Juta töötua ja ühise magamistua emale ja ning tütrele weel wäike elutuba ja weel wähen wõdraste wastuwõtmisjetuba. Nende kõrwal köök ja teenijatuba. See oli tüübilif wäikekodanik korter, kus iga sentimeeter ruumi täpselt oli arwestatud.

Juta katjus weel töötada, aga widewif tuli ruttu. Müüd läks noor neiul läbi elutoa tasakesi magamistuppa ema waatama.

Wana daam lamab poolistufile woodis. Temal oli kitsas, peen nägu suurte wäsinud silmadega.

Magamistuppa astudes nuntus Juta nägu. See nägi äkki olemat muretul, peaeegu rõõmus. Ta imeilusad hallid silmad särasid täis sooja

armastust ema poole. Nähes, et see ülewal oli, astus ta ruttu woodi ette.

„Kas magasid pisut, emafene?“

„Broua salandunif Falkner raputas naerades pead ja tõstis oma kitsa näo tütre poole.

„Ei, Juta, ei saanud magaga. Pidiu mät-lema Leenale — ja wäikejale Wallile. Katsufin neid enesele ette hijutada. Wäewapildid, mis Georg meile saatis, ei ole minu filmadele küllalt selged. Kui sa pärast tule põlema paned, siis anna mulle see pilt ja Leena kirjad. Tahhan neid weel kind waadata ja lugeda. Täna ei tohi ma woodist weel tõusta.“

„Ei, emafene, aga homme tohid sa jälle elutuppa oma tugitoolile minna,“ wastas Juta ja istus woodi ette toolile.

„Ei tea, kas Leena wiibib juba laewal?“ küjis ema.

„Ei, ema, neil on ju weel mitu päewa maateed käia. Wististi tuleb „Rhenania“ alles laupäewal merele. Aga sellele ära sa müüd mõtle. Sina ei tohi enmast erutada, pead üsna rahulik olema, kuided?“

„Jah, laps, tahan olla üsna rahulik. Minult — ah — see pikk reis — see on Leenale nii raske — lapsega!“

„Kuni laewani on tal ju küllalt abi, emafene, ja laewal on ju teenijaid. Küll näed, ema, merel tuueb Leena enese väga terve olewat. Ja siia jõudes kojub ta jälle warsti.“

„Munaks Jumal. Seda ütles meie armas doktor ka juba. Tema arwab, Leena tugewa keha juures ei tähenda reisiraskus palju!“

„No näed müüd, emafene. Ja rõõmista seda jällenägemist oodates ilma rahutuseta.“

Wana daam ohkas.

„Ah, Juta, et ma öieti südamest ei wõi rõõmista olla! Mu rumal süda hakkab kohe mäsama.“

Juta silitas õrnasti ema halle juukseid.

„Müüd toon sulle Leena kirjad ja pildid, emafene. Siis lähen pooleks tunniks wälja. Widewiku ajal ei saa ma nii kui nii palju teha,“ ütles ta rõõmsasti.

Wana daam nokitas pead.

„Jah, laps, mine natukejeks wärste õhu fätte, muidu wäjid ja jääd kahwatuks. Pead ju väga palju töötama.“

Juta sirutas käed üleametu jõukallusega wälja ja sirutas oma saledat, noorusilusat keha lihtjas, tumesinises sheewiotkleidis, mis kitsalt ta keha ümbritses. Ta armsale, lahkele näole, mis küll polenud loodud just waljult iludusreeglite järele, aga wälja nägi väga kena ja jumekas, ilmus ilustaw püua.

„Sellega pole häda, emafene! Wäsinusest ei tea ma midagi ja punased põsed on mul

ka wististi, kui tagasi tulen. Usun, ilm läheb külmaks, vähemalt on midagi sellestarnast õhus tunda. Nii siis, nüüd lähen ja toon sulle Leena kirjad ja pildid."

Ta läks elutuppa tagasi ja tõi soowitud asjad. Siis pani ta woodi kohal elektrilambi põlema ja seadis kella käe järele.

"Nii, emakene, nüüd tean, et kõik on korras. Siin on kell Minna jaoks. On sulle veel midagi waja?"

"Ei, laps, kõik on korras. Nüüd miue aga rahulikult."

Juta jumles ema südamliselt ja lahkus.

Broua salandumil Falkner silmitšes nüüd kõige pealt päewapilte, mis ta wanem tütar Jda=Mafrikast saatnud. Seal olid üleswõtted iraqetšast, tagaseinal Kilimandjharo mäesela, siis waiksed metsheinamaad täis troopika taimestikku. Kõige tähelepanelikumalt silmitšes wana daam oma tütre foku üleswõtteid. Seal oli üks puutüvedest raiitud puumaja, selle ees suur fatššega weranda. Pildil istusid lüna ümber, mida tikitud waip kattis, mõned herrad troopikaillikonnas, nagu neid seal metsaametnikud kannawad. Üks neist oli Georg von Haller, tema wäimees. Tema kõrwal istus naeratahes Leena. Ka kõik herrad naeršid.

Siis oli maja üldüleswõtte ligidal seiswate muustade teenijate hurššikutega. Leena oli kirjutanud, et neegrid nendega ühes majas ei tohtiwat elada. Nad elasid wäikeses hurššikutes, kus nad enestele ise toitu valmistasid — ainult taimetoitu, sest juahelid lihatoitu ei söö. Nemad mainstawad heameelega wõid, piima, suhkrut, muue ja magusaid rooge, liha nad ei puutu.

Leena oli oma kirjades teatanud, et tema mušt kofk kõik wäga hästi keetwat, mis talle fõrd näidatud. Ugusšes kurtis ta palju neegrite walelikkuse ja mainstamise üle, kes teda teenišid. Temale oli see hirmus, et neile siis mitšu anti. Aga ei olnud parata. (See on fakste wiis). Aga ülekohutšelt ei tohitud neid karistada, feda ei annud nad iial andeks.

Ühes kirjäs kirjutas Leena, et muštad laste wastu otše liigutamalt head olla ja kõik ära kannatawat. Ühel pildil nähti naerwat neegrit, kes Wallit kätel kandis. See oli Walli hoidja. Teisel pildil nähti jälle Leenat oma mušta koka seltsis werandal.

Waherajal riietus Juta wäljaminekuts ja lahkus korterist.

Kõige ežiti läks ta fiiresti postkontorisše wenna kirja ära andma. Kui see tundeda matššatššega postkasti kufkus, tundis neiu oma südames tundedat kartusetuimet.

Aga ta peletas selle energilise eemale.

"Ma ei saa teda aidata, ei saa. Ja ema ei saa feda weel koguni teha. Ei ole mõtet teda sellega rahutuks teha. Fredy peab emast ise aitama."

"Ah, mis ta wemmale kõik juba oli ohwerdanud ja millist muret see temale juba oli teinud! Kui tihti oli ta temale saatnud oma kofkuhoitud raha, kui wend temalt ifka ja ifka jälle raha noris ja ta teda eemale ei tahtnud liikata!

Ja ometi ei wõinud Juta tema peale pahane olla. Ta armastas oma nõrka, kergemeelset wenda wäga, kes elurõõmudest ei tahtnud ilma olla, ja kandis ta hea käekäigu eest hoolt nagu õru ema.

Kuni isa weel elas, läks kõik hästi. See hoidis wenna tõsišelt ja waljult õhjes. Aga kui isa neli aastat tagasi suri, muutus kõik. Jsa surmaga kustusid head siššetulekid ja nüüd pidi elatama ema pensioon. Mõnust wastumeelset oli tüdi Laura, ema täditütar, lubanud Fredyle iga kuu lijaraha anda, et ta wõiks õhwerššiks jääda. Leena, Juta neli aastat wanem õde, oli warsti peale isa surma oma mehega Jda=Mafrikasse läinud. Tema oli pidanud õhwerššeri ametist loobuma, sest et ta oli sama wane kui Leena, ja oli läinud ühes abikaasaga metsaametnikuna Jda=Mafrikasse.

Leena oli kartmatult temaga ühes läinud. Sed Falknerid olid julged, tahtetuigewad neid, palju energilisevad ja sihteadlikumad kui wend.

Leena teadis ju, kui haige ema oli, teadis, et teda oli waja kõigi ärewuste eest hoida. Sellepärast teatas ta kodu aimest sellest, mis hea oli. Oli Leenal fõrd midagi rasket südame peal, kui ta wajas nõu ja abi, siis kirjutas ta Jutale. Tema kirjadel, mis ta emale saatššis, oli siis kaafššas kiri Jutale, mis see ära wõttis, eme kui kirja emale andis. Nii teadis Juta, et Leena mitte aimest õhwarahetust otššima ei tulnud, waid enesele pidi teha lastma ta operatššiooni. Aga sellest ei kuulnud ema midagi.

Nii wäga kui Juta õe nägemisest ka rõõmu tundis, ta südant foormasid ometi rasked mured. Salajas oli ta juba rääkinud doktor Görgeriga, ema arstiga, kes ta isale oli olnud usatawaks sõbraks. Doktor Görgeril enesel oli suur perefõnd, neli abielus tütar ja poega, feda ta ifka weel pidi toetama. Heast prakššisešt hoolimata ei olnud ta enesele jõudnud warandust koguda. Aga Juta isa surmast saadik ei olnud ta Falkneri daamidele weel iial arwet eššitanud, kuigi ta wana daami arstis. Tema aitas neid heameelega nõuga ja jõuga. Falkneri õdesid oli ta alati armastanud, kuid Fredy wastu polnud tal häid tundeid. Ta oli Fredy peale pahane ta kergemeelse pärast ja nimetas teda südametunnisustššeta logardiks.

Kui Jüta postkontorist lähedasäse puieftifitu läts märsket õhku faama, oli ta jüda wäga raske. Mitte ainult weina päraft; tema mõtles ka, kuidas muidu kõife wajaalkku faada. Lähemal päewil oli waja Leenale ja lapsele wajaalkitud riided muretjeda ja ära faata. See maffis jälle palju raha. Ja kui Leena koju jõudis, mis oli siis weel kõif waja! Oh, et ta oleks rikas, nii rikas, et kõifi oma armajaid faaks aidata, ka wenda!

Ta ohkas.

Fredy pidi ennaft küll ije aitama Wõib olla ka, et tädi teda feeford weel aitas, kuigi ta energilifelt oli feletanud, et ta peale lifa-raha temale enam pennigi ei aima. See tädi oli nii rikas. Baluqu Fredy teda weel furd õige jüdamest, ja kui tädi teda tublisti noomis, siis ei teinud fee talle ka wigat.

Rõõmu Fredyle tema kiri muidugi ei teinud. Jüta nägi wainus ta nägu oma ees. Fredy filmad näifid talle ütlemat:

„Ma ei tea ju, Jüta, kuhu raha jääb. Ma ei õska armestada — fogu mu elu on furb-mäng!“

Nii oli ta temale juba tihti ütelnud.

Uh, kuidas ta teda armastas, feda ferge-meelfet wenda! Kui heameelega oleks ta temale annud päifejapaijlife elu, temale, kes päifeft nii wäga armastas!

Kiireil ajal oli ta puieftifut läbi läinud. Kuwil frunfiteil oli juba märgata nagu jää-tift. Suu foe õhuf fai nähtawaks nowembri kül-mas õhus, mis põjed punetama ajas.

Kui ta üle puieftifitu feffkoha fannus, mis õige tühi oli, tuli talle wastu üks fale noor-meef, kes wõis umbes kolmekümne aasta algul feista. Mees oli elegandilt rietatud ja awal-das ülla mehe mulje.

Kui Jüta teda nägi, muutus puna ta pal-gel fägawamaks ja ta waatas kõrwale, et ta pill nooremehe pillu ei kohtaks. Tema oli selle noorele mehele wiimafel ajal juba mitu forda wastu juhtunud. Nooremehe huwitaw nägu oli talle meele jäänud ja ta imelik kindel pill oli teda kohmetuks teinud, nii et ta selle pillu eeft parem kõrwale hoidis.

Ruttu läks ta temast mööda, ega märganud, et noor-meef feisma jäi ja talle järele waatas. Mees tegi feda õige difkreectfelt, mitte nagu inimene, kes mööduwat juhuf otjib, waid nagu inimene, feda tõjute huwi küffestab.

Alles kui Jüta puude wahjele kadus, fannus ta edafi.

2.

Järgmilfel päewal wingus kõwa tuul ja walitjes lumetuij. Jüta tarwitas widewifutudi selleks, et joonistufi ärisje ära wiia. Ta oli

rõõmus, et tööraha temale kassast kõhe wälja maffeti ja ta weel urfi tellimifigi fai.

Barajasti juba minna tahtes, hüüdis äri-omanif ta weel furd taqafi.

„Silmapilt, preili Falfner, mul on Teile weel eriti tafuw tellimine. Kõige parem on, Teile räägite selle daamiga, kes juhuflikult praegu fiin on. Balun, tulge!“

Ta juhtis Jüta teifele fõrwale. Seal istus ühe müügilaua ees üks wäga ilus ja elegant daam, kes ühe müüjamaga ühe feinawaiba tiffi-mife üle rääkis.

Proua von Wengern, nii oli daami nimi, tahtis selle feinawaiba keskele, mis ju fannis walmis oli, faada teatud wappi maalituna. Ariomanif ütles talle, et preili Falfner selle wapi kunstlikus tööstufes wõiks maalida. Alwaldagn proua von Wengern noorele daamile oma foomid.

Jüus proua pööras armastuswäärilifelt Jüta poole ja näitas talle wapi-pitjatit, mis näitas fargawat hobufi lofifwäramat fatufe all.

Ja teatas Jütale täpfeft wärwid.

„Kas faate sellega haftama, preili Falfner? Minule on hea töö eriti tähtis,“ ütles proua Wengern.

„Ujun, et wõin Teile hea töö lubada, armuline proua,“ wastas Jüta aupakkilult.

„Wastutan selle eeft, armuline proua. Preili Falfner on kunstnik ja on rafkemadki ülesan-ded täielifeks rahulolemifeks lahendanud“ rut-tas äriomanif kinnitama.

Proua von Wengern waatas Jüta nägu huwitufega. Noore daami peen olewus meel-dis talle.

„Noh, hea küll, preili Falfner. Nii siis palun, õige hoolikalt. See töö on kingitus ja ma foomin, et fee kingijale meeldiks ning mulle auts oleks. Hind ei ole tähtjas.“

Jüta kummardas.

Mõlemad daamid rääkifid weel üht ja teift läbi, siis lahkus proua v. Wengern.

Jüta pakkis oma asjad kofku ja lahkus ka ärift.

Jõudes heledastiwalgustatud tänawale, nägi ta proua v. Wengerni auto kõrwal feisawat ja ühe faleda, peenelrietatud härraga wõjle-wat. Barajasti kui Jüta tänawale astus, pöö-ras härra tema poole ja waatas talle otjefi näkku. Jüta tundis temas punastades ära selle härra, kes talle tihti wastu tulnud ja feda ta-eile puieftifus näinud.

Wõõra härra pilgus helkis midagi; ta tundis neiu ära. Selles pilgus peitus midagi heledat rõõmufi ja üleaurufi jõuteadwufi, ühtlafi aga ka fundiw tahe, nii et Jüta oma filini tema pealt ei fuitnud ära pöördä.

Mehe pilgud saatsid teda veel tüki aega. Waewalt kuulis ta, mis ilus Soolo v. Wengern temale rääkis. Aga siis aitas ta noore proua ülla lahkusse autosse.

„Nii siis nägemiseni, herra von Hohenegg!“ hüüdis proua v. Wengern temale.

„Nägemiseni, armuline proua. Palun oma härra abikaasa minu poolt südamest terwitada.“

Proua nokutas pead, ja ilusad, tulised silmad waatlesid noortmeest kotelil pilgul.

Soolo von Wengern oleks põlewalt heameelega Günter von Hoheneggiga, oma mehe sõbraga, pisut lõbutseid; aga Günter ei tulnud talle ses soowis sugugi wastu. Rahuliku kummardusega löi ta antouffe kinni ja astus tagasi.

Juta oli waheajal odasi läinud. Ta küsis eneselt, kas küll see herra, keda praegu proua v. Wengerni kõrwal näinud, see oleks, kellele see ilus, üllas proua selle toreda kungituse oli määranud.

See pidi minema kellegile wabaherra von Hoheneggile, oli talle proua v. Wengern ütelnud. Ühe wabaherra von Hoheneggiga oli tädi Laura teist korda abielus olnud. Juta ei teadnud selle wabaherra perekonnast, kuhu tädi Laura umbes kümme aastat tagasi abiellunud, midagi.

Tädi Laura oli esimest korda abielus olnud masinawabrikant Brinkmeieriga, kes ta surres kui lasteta ja ükriikka lese järele jättis. Juta oli tädi Laurat elus üksainus kord näinud, kui ta Berliinis ta wanemaid oli külastanud. Juta oli tookord olnud alles laps ja tädi Laura oli siis alles proua Brinkmeier. Tema isik ei olnud talle just heas mälestuses: ta oli meeles pidanud midagi ärewat, waljut, abitut, wähe lahket. Juta wanemate ja tädi Laura wahel olid olnud ainult pealiskaudsed suhted. Juta mälestas, et ta waimurikas, peenetundlik isa heatahtlikult oli pilganud, kui Laura Brinkmeier neile oli teatanud, et ta abiellub wabaherra von Hoheneggiga. Emagi oli naeratanud ja ütelnud:

„Laura wabaherra proua — ei, seda ei osta ma enesele ette kujutada!“

Nii ei olnud kahe täditütre wahel olnud enam mingisuguseid suhteid. Kui salandunif Falkner suri, ei leidnud tema lest julgust oma täditütre Laurat paluda, et see Fredyle kirjataks annaks. Laura oli waheajal teistkorda leseks jäänud ja ei olnud enesest enam midagi elumärki annud, peale selle, et oma mehe surmateate saatis.

Siis oli doktor Börger seletanud, tema tahtwat Laura v. Hoheneggile kirjutada, kellega ta oli tuttaw olnud, kui see alles preili Laura Seidel oli. Pikema kirjawahetuse järele oli siis

tädi Laura lubanud Fredyle wajaliku lisa anda. Fredy oli küünud, kas ta tohib Hoheneggi — tädi Laura elas oma teise mehe mõisas — tulla ja teda isiklikult tänada. Kuid selle peale oli wana daam lühidalt ja külmalt seletanud, tema elawat wäga ükshulst, et wõimat kedagi wastu ega wajawat ka kellegi tänu. Ühtlasi laskis ta ka läbi paista, et Fredyl peale kirjara ha enam midagi ei olla oodata. Ja doktorile oli ta awalikult teatanud, Falkneri lapsed ärgu lootku, et ta nende rikas tädi on, tema olla oma waranduse kohta juba teistpidise testamendi teinud.

Nii siis oli Jutale eile ja täna Laura tädit meele tuletatud. Eile, kui ta Fredyle kirjutas, ja täna, kui ta proua von Wengerni suust kuulis von Hoheneggi nime.

Koju tülles jutustas ta emale seinawaibast, mis olla määratud kellegile wabaherra v. Hoheneggile. Aga et ta arwas jeda herrat nägemise järele tundwat, jeda ta ei ütelnud.

Juta oli kohe tööle hakanud; nüüd oli see walmis. Rahulolles silmitjes ta wappi, mis seinawaiba keskelt seisis. See pidi ainult weel kuwama, siis alles tahtis ta tema ära wiia. Proua von Wengern oli kiirustanud, öeldes, et tal sinna weel midagi olla tikkida.

Kiiresti walmistas Juta, kuna wapp kuwas, weel mõned wäikesed joonistused, mida ta ühtlasi tahtis ära wiia. Ruttu walmisid need ta ofamate sõrmed all.

Ta oli töö parajasti lõpetanud, kui Miina talle kirja tõi.

Juta wõttis ruttu kirja, mida ta juba igatjedes oli oodanud. Kiri tuli ta wemalt, kes Berliini ligidal wäikeses garnisoonis elas.

Rahutult awas ta kirja ja luges:

„Armas Juta!

Laura-tädile olen ma juba kirjutanud; tema liiskas mu palwe külmalt ja järskult tagasi. Demalt pole midagi loota. Ka nuudu oli mul wõimatu raha muretseda. Nüüd olen ma, kui sina mu hädasse jätad, pagana pigis. Tahan sulle tunnistada, Juta, jutt on awwõlast. Ma laisksin enda meelitada mängule, lootes, et sellega oma rahaasja saan paraandada. Homseni pean selle raha muretsema. Sellepärast pean sinuga weel täna rääkima. Miina kirja saad ja pärast lõunat. Tulen kella neljase rongiga Berliini, aga mitte koju. Emale ei wõi ma ses meeles olla sinna alla tulla; tema märkaks kohe minu rahutust. Palun, tule kella wiie ja kuue wahel kodu ligidale puuestikku, mälestus-samba juure, mis seal seisab. Seal ootan ma sind. Pean kella seitse jälle tagasi sõitma, sest et mul sõidulaba ei ole. Muidugi tulen erariides. Palun,

ära laise mind ilmaaegu oodata, ma pean sinuga rääkima. Nägemiseni.

Sinu wend Fred."

Juta ohkas sügawasti.

See oli paha mure. Ahastades mõttes ta weel kõigile wõimalustele, kuidas menda saaks aidata, aga niugisugust pääseteed ta ei leidnud. Weel täna hommikul oli ta pakid Leenale Neapeli saatnud, ja temale polnud muud üle jäänud, kui mõned margad igapäewasteks wäljameteks. Ta lootis küll täna oma tööde eest jälle raha ja ka nusi tellimisi saada, aga seda raha wajas ta majapidamiseks. Alles uuel aastal sai ema oma pensiooni ja siis oli ka üür maksta ning teiji wõlgasid tasuda. Ei, Fredyle ei wõinud ta pennigi anda.

Murelikult waatas ta kella. Kui ta nüüd kohe ärisse läks, wõis ta tagasi tulles õigel ajal puiestikus Fredyga kokku saada.

Ta jeadis enese ruttu wäljaminekiks walmis. Rõõmsal näol läks ta ema juure. See istus tugitoolil ja kudus sukka, mis Fredyle jõulukingiks määratud.

"Noh, emafene, nii usin?" ütles Juta ning silitas pehmeti ema põski.

"Ah, Juta, seekord ei saa ma Fredyle wähematki jõulurõõmu teha. Sellepärast kujun talle soojad sukad, mis talle külma vastu head on. Mina ju midagi muud teha ei saa kui kududa."

Drumasti kohendas Juta ema patja, suudles teda ja lahkus.

Uga wäljas kadus naeratus ruttu; ta näojume tumenes ja ta silmad waatasid murelikult.

Kiiresti sammus ta edasi; et kiiremini edasi jõuda, tarwitas ta tüki maad onnibust. Ruttu sai ta äris walmis. Omanik seletas, proua von Wengern soowiwat preili enesega rääkida, sest et ta temalt ka ühe teise käsitöö asjus tahtwat nõu küsida. Juta tulgu proua von Wengerni korterisse.

Küstiti daamil telefonti kaudu, kas ta sel õhtul kodus wiibib. Proua von Wangeri laskis ütelda, tema ootawat preili Falknerit kella seitseme ajal.

See sobis jutale hästi; tema wõis enne Fredyga rääkida ja siis jüma minna.

"Raske enesele aeg ka wälja maksta, preili Falkner; sel daamil pole mõni maks tähtis," andis talle nõu äri naisjuht, kellega tal enamasti tegemist oligi.

Juta läks kõige pealt koju emale ütleva, et ta on kella seitsemeks proua von Wangeri juure tellitud.

"Sein teen weel mõned jaksostud, emafene, siis tulen weel kord koju, enne kui proua von Wengerni juure lähen."

"Muidugi, laps. Uga sõida parem tram-miga. Nii hilja ei näe ma sind heameelega üksi wäljas."

Juta nofutatas naeratades.

"Muidugi, emafene; ma woin ju kuni proua v. Wengerni korterini sõida. Sellepõolest ole üsna muretu."

Kell oli weerand kuus, kui Juta puiestikku jõudis. Rahutult waatas ta mälestusjamba poole, mis seisis puiestiku kesk. Elektrilambid põlesid juba, walgustades heledasti waba platsi, aga puud ja pöösad heitfid kõrwalteedele tumedaid warje. Ja ühe niisuguse pimedate tee warjust tuli nüüd üks noormees, kel ilus, aga pehmunud nägu, nähtawale.

"Fredy, ah armas Fredy!" hüüdis Juta tasakesi ja sirutas talle käe wastu.

Fredy, wõttis sellest kramplikult kinni, nagu kõige juuremas ärewuses.

"Jumalale tänu, et tuled, Juta! Mul oli juur hirm, et ja ehk tulla ei saa wõi ei ole kirja kätte saanud," ütles noormees ruttu. Ta kandis toredaid erariideid, kuid ohwitseri olet paistis temast kohe silma.

"Kuidas on, Fredy, kas oled kufagilt raha saanud?" küsis Juta murelikult.

"Ei, — kõik ilmaaegu. Ja jüma — ei too mulle tõesti ka midagi?"

"Ei Fredy. Kirjutasin sulle ju, et mul midagi ei ole."

Fredy waikis pisut aega. Nad jalutasid edasi ja tagasi. Puiestik oli inimestest peaaegu tühi. Minult siin ja seal kohtasid nad mõnda inimest.

Wiimaks ütles Fred ruttu:

"Loomi mind, Juta! Ma olen kergemeelne inimene! Olen seda ära teeninud, et nüüd mures ei tea, mis pean tegema. Issand Jumal, ma ei tea tõesti, kust see tuleb, aga mõneft margast ei jätku parafu ial! Kui ma ometi wõiksin elada nüridalt nagu loomad, ilma soowita ja ihata röömunatufese järele! Ja nüüd istun ma pigis — otse hirmjasti. Mul on siin ees häbi, Juta, tõesti! Sina kannatad oma röömutut elu nii auwäärilikult ja rahulikult, ja ometi tean ma, kuidas teie, jüma ja ema peate kokku hoidma. Olen enese aruist nii halb, et ei wõi enesega rahul olla ja eluröõmudest loobuda. Koorman sind weel oma muredega. Jumal teab, mõnikord wihan ma otse iseenast oma nõrkuse pärast. Ja ometi tulen ma nüüd jälle Sinu juure kui wiimse päästeanfrou juure. Sa pead mind weel kord aitama, Juta, pead! Muidu ei tea ma enam, mis teha!"

Ta surus Juta kätt nii kõwasti oma rinnu wastu, et see otja walutas.

„Ma ei saa ju sind aidata, Fredy! Kõik võimalused olen ma ära kaalunud, aga ükski ei aita,“ ütles Juta wärisewa häälega.

Ta armastas wenda wäga ja wenna muu teki talle walu, kuigi ta tema kergemeelsust tundis.

Fredy rebis oma kaelust, nagu oleks see korraga jäänud kitsaks.

Siis ütles ta kähisewa häälega:

„Sa wõiksid mind aidata, Juta, kui ainult tahaksid.“

„Mga kuidas, Fredy? Ütle mulle ometi, kuidas?“

Fred neelatas, nagu oleks tal rääkimine raske olnud. Siis pahmatas ta:

„Sa tead ema briljantbroshi, Juta, mille isa talle hõbepulmaks, pisut eme juuma, kinkis. Ma tean, isa hoidis kawa kofku, et emale seda rõõmu teha. Ja see brosh maksis kuustuhat marka. See on mul ju hirmus mõte. Mga see brosh on mu wiimne lootus. Selle wastu saats kolmtuhat marka laenu. Kuidagi wiisi muretsen ma ajajooksul raha ja siis lunastame broshi jälle tagasi. Oma teda ju ial enam ei kanna ja ei tarmitse sejt teadaqi. Sina tood ta jalamahiti mulle. Kui ma ta wälja lunastan, paned ta jälle wana paika tagasi. See on mu wiimne lootus, mu ainus lootus, ja sellepärast ma tulingi siia. Sa tood mulle jelle broshi!“

Nagu wäsiides peatas ta.

Juta oli seisma jäänud ja silmitses teda furwalt. Ta nagu oli kahwatu. Wäsimult raputas ta pead.

„Sellegi lootuse pean ma jul purustama, Fredy. Emal ei ole enam seda broshi. Kui sa mulle kewaoel kahttuhandet marka wajasid, pidin ma ta ära müüma. Sain ta eest kolmtuhat marka. Minu palwel läks ema siis juwel Naubeimii. Oma soowis, et sina ial teada ei saats, et ta sinu pärast broshist on loobunud. See oli tal ka wäga raske. Ta silmitses isa pilti ja ütles: „See sünnib ju meie Fredy pärast, Hermann; ja müistad, et sellest pean lahuma.“ Ta tahtis sind oma ohwri läbi häbiht hoida, aga nüüd pean sulle seda ometi ütleva.“

Fred Falkner oli looka wajunud, kuuldes, et brosh müüdnud. Nüüd tahtis ta öele otja, nagu inimene, kes ei tea, mis teha wõi ütelda.

„Müüdnud! Brosh müüdnud?“ hüüdis ta karedalt, ja ta hambad lõgisejib nagu külmas.

„Jah, Fredy,“ wastas Juta tasakeji ja silmitses wenda murelikult.

Fredy ajas enda wägijä sirgeks ja katjus rahulikult näidata, kuigi tal nüüd kadunud oli wiimne pääsmiselootus.

„Siis — siis olen sind, Juta, ilmaaegu tülitanud. Ja — eks ole tõsi? — muudu ei ole meil ka mingisugust wäärtasja, mida wõiks rahaks teha?“

„Ei, Fredy. Kui Leena pulmad tegi, tegime kõik ülestiige rahaks. Peate ema broshi jäid meile waid weel wajalikud asjad. Seda tead ja isegi.“

Wärisew hingetõnne tuli Fredy juust.

„Jah seda tean ma ise — oleme waejed inimesed. Isand Jumal, miks on inimesel nii palju soowe rümas, kui ta waene on,“ ütles ta meeleheitlikult.

Juta raputas teda kartlikult käewarrest.

„Fred! Fred! Toibu! Ah, millist muret ja meile walmistad!“

Fred naeris pilkawalt, meeleheitlikult:

„Eks ole tõsi, olen tore wend! Muud ma teile ei tee kui muret, sulle ja emale. Olen wilets inimene, Juta — mees, kes ei kolba elu-wõitluseks. Lase aga olla — see on mulle juba paras. Mii wilets olen ma, et juba ema broshiga arwestajin. Ja nüüd kuulen ma sinu juust, et ta jelle juba ilma kurtmata mulle on ohwerdanud. Wõiksin mita kui koolipois. Kui ma seda oleksin teadnud. See oli mu wiimne lootus, Juta!“

Ta wajas jälle kõssi.

Juta wõttis ta, ümbert kinni hoolimata ümbrusest. Nad ei märganud kumbki, et üht kõrwalteed mööda ligines üks härra, kes neid raagus puude wahelt selgesti wõis näha. Sejt nad sejisid elektritule paistel.

„Fredy, mu armas, armas Fredy!“ nuttus Juta mures ja hirmus.

Neid sõnu kuulis härra pöösa taga ja nägi, kuidas noor daam kirglikult noormehe kaela ümbert kinni wõttis. Arras-õrn toon peatas ta jannu. Ta jäi seisma ja silmitses neid nurwalt. Ta nägi, et noor daam oma saatjaga kirglikult kõneles. Sõnu ta ei kuulnud, ta kuulis ainult nutsumist ja lämbunud pehmet neiuhäält, mille õrn toon teda kummaliselt tabas. Noort meest silmitses ta waewalt. Ta nägi ainult, et see nutwat neitut sundles ja siis mõned wäsimud, tõrjuwad liigutused tegi.

Fred Falkner ajas enda wiimaks otjustawal ilmel püsti ja wabastas Juta käewarred oma kaela ümbert.

„Ära mita, Juta. Palun sind, ole rahulik,“ kuulis kuulaja teda ütlevat. Ta teadis isegi, et kuulamine õige ei olnud, aga mingisugune tunne hoidis teda seal kinni. See oli selgusetu soow, seda nutwat neitut seal näha. Ta ei olnud teda weel näinud, ainult mehe nagu oli tema poole — kahwatu, kurb nagu, mis näis rääkivat katastroofijä. — Wõimalik ka, et

mõõras oma juuresolekuga arwas seda eemale hoida võimat. Et tema ees armastajapaar seisis, see näis talle olevat kindel.

Nüüd rääkisid nad jälle tasamini, nii et kuulaja sõnadest enam aru ei saanud.

"On siis Laura-tädi juures kõik ilmaaegu, Fred?" küsis Juta.

Fredy tõrjus.

"Oleksid pidanud ta lühikest kirja lugema. Tema ei soovi tähtsust, müüdu ei maksja ta enam lijarahagi. Tema on ihue!"

"Ah, ära seda ütle, Fred. See oli temast ometi väga armas, et ta sulle lijaraha andis. Tema kohus see ju ei olnud."

"No jah, aga ta on ju ometi arutu rikas! Kuid mis sellest rääkida. Nüüd pean ma lahuma, Juta, kuna ja mind ju ometi ei saa aidata!"

"Paraku mitte, Fredy! Kui Leena-asja ei oleks wahela tulnud. Aga me pidime ju hoolt kandma, et ta sai raha reijida. Võib olla on tal elu kaalul. Siis peab kõik muu ununema."

Kunmaline ilme helkis Fredy näost üle.

"Jah, siis peab kõik muu ununema, kui elu kaalul on, Leena elu. Aga nüüd ela hästi, Juta — ja ma tänan sind kõige ju armastuse eest. Ei — ära saada mind kaugemale — lahkume siin. Ma sõidan kohe jälle maksjali."

Juta kaelustas ja suudles teda õrnasti.

"Jumal jumga, Fredy. Ja — ütle — ah, Fredy, armas Fredy — kui ja raha ei saa — siis võib küll tulla, et ja ohvitseri seisusest pead lahkuma?"

Fred pigistas hambad kokku.

"Jah — nii võiks ju küll tulla!"

Neiu surus käed südamele.

"Ah, seda ei tohiks ema kuulda; see erutaks teda hiruujasti."

Fred silitas oma otsaesist.

"Ei, ei, seda ei tohi ta kuulda — ei tohi üldse midagi kuulda. Eks, Juta, ja kannad selle eest hoolt, et ta ilma ettevalmistusteta niingi-fuguseid teateid ei saa?"

"Ole muretu, Fredy. Olen ammu kõwa käsu, et post ainult mulle ära antakse."

"See on hea, väga hea. Ja nüüd ela hästi, Juta, tragi Juta — oled palju tragim kui ju wend, kes sinust kuus aastat wanem on — ja veel pealegi sõjamees. Kui tragisti ja ema toetas! Ela hästi — ja arma emale täna õhtu see suudlus — ta ei tarwitse teada, et see tuleb minult."

Walusa innuga surus ta Juta oma rinnale ja suudles teda. Siis kiskus ta enese lahti:

"Ela hästi, Juta!"

Nende sõnadega ruttas ta minema.

Juta pühkis ruttu pisaratejäljed silmilt. Oma ei tohtinud neid leida. Pikkamisi sammus ta siis kitsalt teerajalt suure platsi heledusse. Ja seal nägi kuulaja selgesti ta näo ja kaju ära. Mees jahmatas — ta näole tekkis walus peetumuseilme.

"Tema on see," üles ta enesele tasakesi.

"See oli sama herra, keda proua von Wengern oli nimetanud herra v. Hoheneggiks" ja kes Jutat juba nädalata kaupa suure, sooja huwiga jälgis.

Tänagi oli ta puiestikku läinud jellepärast, et ta Jutat siin hiljuti sel ajal oli kohanud. Nüüd oli ta lootus, temale siin vastu juhtuda, täitunud, aga teijiti kui ta lootnud. Tema ei kahelnud, et Juta siin kofku oli saanud mehega, kellele kuulus ta süda. Kõik otutas tahe armastaja kofkusaamisele.

Günter Hoheneggil oli tunne, nagu oleks ta midagi kallist kaotanud, ehk ta küll Jutaga weel sõnagi polnud wahetanud ja temast muud ei teadnud, kui et ta nimi oli Juta.

Neiu näis siin lähedal elawat, sest ta oli teda siin kandis, kus tal tihti tegemist, näinud

Neiu ahastam, õrn toon helises ikka weel ta kõrwus. Tal oli, nagu ei võiks ta seda ita! unustada. Kui õnnelik võis olla see mees, kellele see õrnus kuulus! Aga neiu armastus ei paistnud olewat õnnest joodustatud, temas näis peitumat palju walu. Silmanähtamalt pidi ta oma armastust omaste ees warjama. Kes võis ta ometi olla?

Nii seisid Günter v. Hohenegg liikumatult ja mõtiskles.

Aga siis ajas ta pea kusklaše.

"Lollus, mis on mul selle mõõra neiuga asja," mõtles ta tufaselt. Neiu oli teda huwitamud; tema kõnna ja üllastena nähtus olid teda kaitsestanud keft suurimnajasinat. Nüüd teadis ta aga, et neiu kuulus kellelegi teisele, ja ta ei tahtnud temale enam mõtelda.

Pikkamisi jatkas ta jakutamist samas suunas, kuhu Juta oli kadunud.

Ta katsus unustada, mis ta puiestikus oli kuulnud ja näinud. Kuid see ei tahtnud korda minna. Ja nagu ei oleks see nii pidanud olemaagi, nägi ta äkki Jutat just oma eest majast wälja astumat.

Neiu oli ruttu koju läinud, oli paki seinawaibaga mõtnud ja astus müüd, teele minnes proua v. Wengerni juure, majauksest tänamale. Ilma Günter v. Hoheneggi märkamata läks ta kiiresti edasi, et peatuskohal elektritrammile jõuda.

(Järgneb).

Kas kohustatud?

Ameerika kirjanik Orison Swett Marden.

Clevelandis wangistati poisikene, kes oli 8 dollari warastanud. Kui kohus temalt küsis, miks ta wargile läinud, wastas pois: „Sellepärast, et maailm kohustatud on mulle ülespidamist andma.“ Kahtlemata oli ta need sõnad wanemate inimeste suust kuulnud.

Kui Ludwig XIV sõjawägi Flandrias puruks löödi, hüüdis kuningas: „Kas siis Jumal kõik ära unustas, mis mina temale olen teinud?“

On olemas palju inimesi, kes näiwad uskuwat, Jumal ja maailm olla nende wõlgased ja maailm pidawat neile elu-ülespidamist andma, ilma et nemad ise tarwitseksid midagi teenida. Weel hiljuti ütles üks noor neiu, tema ei uskuwat mitte et tema maailmale midagi wõlgnewat. Tema toodud siia maailma, ilma et tema käest enne oleks küsitud, kas ta tahab wõi ei taha, ja sellepärast wõtawat tema maailmast nii palju kui suudab, selle wastu wõimalikult wähe andes; ka minewiku wastu ei tundwat ta kõige wähematki kohustust.

Aga austatud laisk söber, kas oled iial järele mõtelnud, mis sa maailmale wõlgned selle eest, et sul õnn on temas elada? Kas oled iial järele mõtelnud, et kõik inimkonna arenemise edu algusest saadik kuni meie ajani on töötanud sinu heaks ja et sina lõikad, mis miljonid rasket tööd tegewad, kannatajad ja ennastohwerdawad inimesed enne sind on külwanud?

Kas sõandad neile miljonitele, kes maailma praeguse kaju sinu tarwis loonud, näkku ütelda, et sa kõike nende raske töö wilja ja head, mis maailm sulle soowib, tahad maitsta, ise aga mitte midagi teha?

Kelle süda mitte iga päew ei tuksu tänus selle eest, et ta nüüd, meie kuld-
sel aastasajal, tohib elada; kes ei tunne, et tal määratu wõlg on tasuda minewikule, neile tuhandetele, kes enne teda elanud, wõidelnud ja kannatanud— selle süda ei seisa õigel kohal; tema ei ole kellegi mees, tema peale tuleb waadata ja temaga ümber käia nagu söödiku

peale, warga peale, enesele kes wõõra töö palga omandab.

Terwe minewik on osakene sinu elust; iga silmapilk maitseid sa minewiku summat ja seadust. Mõtle nende lugemata tuhandete peale, kes oma elu pidiwad kaotama, kätte wõideldes neid elumõnusus, eesõigus ja wabadusi, mida sina nüüd waewata maitseid. Mõtle wereojade peale, mis woolanud, nende tuhandete peale, kes wangikodades surnud: see oli hind, mida maksis sõna- ja mõttewabadus, mis nüüd sinu päralt on.

Kui palju inimesi on üksikut ja wiletat elu elanud: see oli hind, mis teaduse kaugele aitas, et ta nüüd nagu tuletorn sinu elu walgustab. Mõtle lugemata inimeste peale, kes kõik peawad töötama ja rühmama, et sina riiet, maja-asju, süüa ja maiustusi wõiksid saada.

Sina ostad nüüd tänawal apelsini mõne marga eest — kas oled iial mõtelnud, missugust tööd see nõudis, kuni ta sinu juure jõudis, kui palju inimesi neid puude otsast pidid maha wõtma, laewa asendama jne. ?

Kujuta endale nüüd ette, kõik need inimesed, kes ütlewad, nemad ei wõlgnewat maailmale midagi, peaksid kõik need head ja ilusad asjad, milleta nad enam elada ei wõi, ise walmistamal Pliiatsi, lehekese kirjutuspaberit, taskunoa, prilli, paari kingi, ülikonna—kõige tarwilisemad ja lihtsamad asjad! Kui palju tööd tuli teha, et sina aurulaewal wõi raudteel wõid sõita, ja kui — paljude inimeste elu maksis see, kuni sel alal täiusele ja kindlusele jõuti!

Igale sammule, mis sina astud, on pidanud enne kümned tuhanded teed walmistama — ja sina julged weel tõendada, et sa maailmale midagi ei wõlgnel!

Ja kas oled ka iial mõtelnud, mu laisk söber, et asju leidub, mida ei saa raha eest osta? Ära usu, et midagi ilma wastuandmata saad. See käiks kõige ilma seaduste wastu. Oma wõla pead sa maailmale isiklikult ära tasuma, keegi teine ei saa seda teha sinu eest. — Mis sinu isa wõi keegi teine ise oma tööga

on saanud, selle peal seisab märkus: „Edasiandmatu!”

Tahad sa midagi väärtuslikku saada, siis pead selle eest maksma; sina võlgned maailmale isiklikult nii ja nii palju. Juba kui sa ilmale tulid, awati sulle konto maailmaga, ja ühel leheküljel seisab see: „Karl Kadakas võlgneb maailmale kõigi töö summa, mis enne tema sündimist tehtud, kõige nende kannatuste ja ohwrite summa, kes wabaduse temale ostsid, kõigi leiduste summa, mis ta elu nüüd mõnusaks teewad ja temale ta esiwanemate raske töö ja kitsa elu kingiwad.”

Kes sa oled, herra Laisk, nõudes, et maailm sulle su elutülespidamise võlgneb, kuna sa enesele ära ei ole teeninud riidelappi, mis sul seljas on, või katust oma kohal? Miks peawad kümned tuhanded inimesed oma palehigis töötama, ainult et sina maitsta võiksid kõiki häid asju, mida elu sulle meie ajal pakub?

Sina ütled, mailm olla sulle su elutülespidamist võlgu? Aga mis saaks sinust, kes sa sõrmegi ei ole liigutanud, et mõnda tööd kätte õppida või ennast mõnele ametile ette walmistada või midagi korda saata — mis saaks sinust, kui hääl taewast sinule iseäranis jälle meelde tuletaks: „Kes ei tee tööd, ei pea ka sööma”, ja kui sul nüüd ainult walida oleks kas tööle hakata või nälga surra?

Inimene, kes käega maailma suurde kaubaladusse kahmab ja sealt kõik võtab, mis ta saada tahab, aga selle eest mingisugust tasu ei taha anda — kas ei ole see inimene lihtsalt waras ja igasuguse inimliku elu waenlane?

Räägitakse palju selle üle, et wahetegemata andmine ainult waesust edendab. Aga kuipalju pahem on ometi terwet warandust kinkida noorele inimesele, kes weel sedagi õppinud ei ole, et ta kõige eest, mis saab, ka midagi peab wastu andma, wastu tegema!

Kuidas võib noorest karakter ja mees saada, kui teab, et tal tarwis on ainult kakskümmendüks aastat wanaks saada ja siis ootab teda juba warandus; kui temale iga päew öeldakse, isa olla tal ju rikas, ega ta ometi ei taha narr olla ja tööle hakata, tema ei tarwitawat muud teha kui seda, mis ta elu ilusaks ja mõ-

nusaks muudab. Mitte üksi kole, waid see on peaaegu kuritegu, kui noorele inimesele suur warandus järele jäetakse, ilma et temale ühtlast karakterit, head haridust ja elukogemusi kaasa antakse.

Mailm on nii korraldatud, et iial korda ei lähe temas meelega õnnelikuks saada! Õnne ei leita, kui teda otsitakse, tema võib kaastagajärjen ailmuda, kui inimene hea on ja head teeb, kes õnne oma püüete otsekoheseks eesmärgiks seab.

Laisas ja logelewas elus ei saa keegi õigeks meheks; elu täis mõnususi ja küllust kaswatab ainult närwihaigusi ja kiduraid. Tõsiselt loowad jõud arenewad ainult selleläbi, kui tõsiselt katsutakse ja kõwasti selle kallal töötatakse, et olud paraneks. Rikkus ja wanemate waew ei suuda warjatud kalduwusi mitte walge ette tuua, mis pojast tubli mehe teewad. Selle ülesande peab ta ise lahendama, keegi ei suuda teda sellejuures aidata, keegi ei või teda sellet kohusest wabastada.

Looja on laiskusele ja logelemisele kõige rängema karistuse määranud, mida iial võib mõelda; ja see on: kiduwus, nõrkus, häwinemine, kadu. Kindel loodusseadus maksab jõu, iga kalduwuse, iga kehaliikme kohta: töö või kiduwus.

Laisk inimene ou nagu seisew masin je töötab nagu seegi ainult enese laiskuse ja häwituse kallal. Terwe kari waenlasi luurab parajat mahti, et igale eluolewusele kallale tungida. Niipea kui tegewuseta jääb. Niipea kui waim enam ei tööta, läheb ta ka mäest alla. Mingisugune wõim taewas ja maa peal laisku kidunemise eest ei hoi; mingisugune wõim ei suuda inimest tugewaks ja elujõuliseks hoida, kui ta elu loodusseadusi ei täida, mis ta olewuse ehitusel tema sisse on paigutatud.

Töö, alatine kestew töö, millel kindel siht on ja mida agarasti, waimustuse ja armastusega tehtakse — see on ainus asi, mis inimest hoiab nulliks saamast. Kõige saamise paratamatu seadus on töö — sellest ei pääse keegi ja ei tohi pääseda!

Aeg tuleb wististi weel, mil terwe mees, kel julgust, õigemini häbematust jätkub maailma kõike head omandada ja selle eest mitte minagi teha, kõige edu waenlaseks loetakse ja awaliku arwamise poolt põlgatuse alla heidetakse.

Noor inimene, kes usub, et ta maailmast võib läbi minna selle põhjal, mis mõni teine teinud võiloonud, ja siiski enesele kõige kõrgemat inimkonnadeaali teostada, võitleb asjata võitlust oma Looja vastu; see on maailma seaduste järele lihtsalt võimatu. Katsu kord seda määratumat, keerulist, elawat masinat seisma jätta või mõneks teiseks otstarbeks tarvitada, kui ta loodud, näituseks töömasinast lõbumasinat teha, ja terve loodus hakkab sellele vastu!

Meieaegse kultuuri kõige pahemateks joonteks on rikkaste laiskade mõju, kes küll ei taha tööd teha, kuid ometi kõige paremat, mis teisel teewad ja välja mõtlewad enestele nõuavad.

Olen mõnikord kuulnud, kuidas rikkad isad hooplesid, et neist häda inimesed teinud ja nendes arusaamist, iseloomu, loovat jõudu ja oskust rahateenimiseks arendanud — ja needsamad inimesed pärandawad oma lastele rikkuse, mil mingisugust muud mõju ei või olla, kui et neilt rööwib kõik nende agaruse ja waimustuse, mis ainult seal kosuwad, kus ise ausat ja tõsist tööd tehtakse.

Ükski mees ei ole nii rikas, ka kui ta oma raha täiesti õigel wiisil on omandanud, et tal lubatud oleks oma järeltulijaid täiesti ilma tööta jätta. Asjade loomus, maailma igawesed seadused teewad võimatuks, et sa jõurikka mehisuse, wastupidawuse, kõik, mis sa edasijõudmisel enesele oled kätte võitnud, oma pojale või tütrele ilma pikema jututa võid päranduseks jätta. Sinu järeltulijatel on maksta wõlg minewikule, ja seda wõiwad nad ise maksta. Siin asemikke ei või olla. Tingimine on oma tegewus, milles laps üksi võib areneda. See on paratamatu hind, mis ta küpse mehisuse eest peab maksma.

Ei, rikkad isad, on asju, mida teie oma laste eest ei või teha. Kui mõni pealuu-uuri ja kõigi rikkaste meeste laiskade laste pead läbi saaks katsuda, kui need juba täisealised on, siis leiaks ta terve rea kõigi nende omaduste kidurnemisi, mis terwel mehel ole-

mas on. Enamatel kordadel leiaks ta õige arenenud olewat omakasu, kuid kõdunenud olekus algupärasuse, leidmisewõime ja kõik teised omadused, mida ainult tugew omaabi eluwõitluses välja arendab. Nende peade wõrdlemine isade peadega, nii palju kui need ise omal jõul on edasi saanud näituseks, et poegade pealuud palju alawäärtuslisemad on isade pealudest, nii et neid ei tahaks sugulastekski pidada. Wahe oleks sama suur kui üksikul kaljul kaswawa tamme wintskete narmaste ja noore puukese, wammise puu wahel, mis iial pole tormidega wõidelnud, sest et ümbruses seiswad tüwed teda kaitsesid.

Kui mõistmatud on niisugused isad! Nad ei saa aru, et see laste vastu kõige suurem waljus on, kui nad nendelt wõimaluse ära wõtawad tugewateks meesteks sirguda — aga just seda teewad nad, kui nad neile niipalju rikkust järele jätawad, et iga tung neis iseseiswale tegewusele kustub.

Kes tahab õigeks ja tubliks meheks saada, peab tingimata enesele ise teed raiuma ja kõik sillad enese tagast ära põletama, mis teised temale on teinud; ta peab kõik kargud ära wiskama ja oma jalgadel seisma, ise oma mõtteid mõtlema, ise oma võitlust wõitlema, ise oma kalduwusi kohendama ja ise oma tööd tegema. Ainult nõnda omandab ta tugewuse, elujõu ja püsiwuse.

Suur kogu päewawargaid, peenes riides nullisid, pehmete käte ja tühjade peadega, kes ainult rumalate naistega rumalat juttu oskawad westa — juba need üksi peaks tõendama, et maailmas midagi muidu ei omandata.

Kui sa mehe tööd teha ja õige mehisuse eest õiget hinda maksta ei taha, siis saab sinust ainult õlemees. Teadagi, et sind keegi ei või takistada laiska elu elamast, kui sa mõne mõistmatu rikka poeg oled — aga laiskuse palk ei jää tulemata, Sina pead läbi elu minema, nõrkuse ja kindluse ja laiskuse tulemärki otsa ees. Sina maksad hinda selle eest, mis sa enesele oled walinud; sa oled null ja jäädkki selleks!

Noored metsloomad.

Saksa kirjanik Egon v. Bahder.

Udu mässib hilisõhtul pimedad tänavad watti. Nagu uttu uppunud kuurattad katsuwad harwad laternad pimedusest läbi tungida. Mingisuguse woormehehobuse kabjalöögid kajawad plaksudes surnud majakogude hallidelt seintelt wastu. Peen, üsna peen uduwihm untsetab konarlisele prügitusele, teeb selle märjaks ja wärwib mustaks.

Mõistatuslik, õnnetustkuulutaw wai kus hoiab majad, tänavad, kogu tä nawawahed oma hõlmas, mässib kolm- kümmand, nelikümmand mees- ja nais- kuju, kes tummalt, peaaegu otse piilud es edasi ruttawad, oma tumedasse loori. Mitmes salgas ruttawad nad edasi, pead norus, käed mantlitaskus.

Tänawanurgal peatub esimene salk, teised lähenewad talle. Kraaksuw so- sistamine, lühikesed osuused käte ja jalgadega — siis wanguwad kolm inim- kera lahus paremale, pahemale ja otse edasi, kastudes uttu, ahetawasse wal- gusse.

Mõni minut hiljem ilmuwad kõik kolm salka peaaegu ühel ajal raudtee jaamaplatsile, paremalt ja pahemalt poolt, kui ka keskelt. Mõlemad äärmis- sed kerad keriwad endid wälja ketiks, kaowad nagu warjud üle aedade ja roobaste, rongide wahelt läbi, mees ja naine waheldawas järjekorras. Teisel pool laia raudteetammi saawad mõle- mad tiiwad jälle kokku ja tõmbuwad rõngaks . . .

Kajab signaalpauk läbi öö . . .

Jaamaesiselt tungib tumm salk jaa- matorni poole edasi — rõngas on koon- dunud . . . Ei pimedus ega wihm suuda teda lõhkuda. On õppinud kütid...

Waewalt on signaalpauk kajanud, kui kajawad wiled, hüüded, karjumised — üksikult, mitmehäälselt — kõledalt, abipaluwalt . . . Metsloomad . . .

„Äraandmine!“

„Ettewaastust! — Nuuskurid!“

„Aa—appi! — Tapawad!“

„Ajawad meid kui jäneseid!“

Tumedad tõuked, pussipärahoobid, rewolwripaugud, karedate mehehääl, kriiskawad naistekarjatused seginewad

laste karjumisega, äratades jaamas wä- hesed reisijad poolunest. Waguniuksed laksuwad lahti ja kinni, kaubawagunite suured ukсед põrisewad edasi tagasi, rasked saapakannad plaksuwad wastu roopaid, roopapakke, astelaudu, komis- tawad, weawad traadiotsi kõrisesdes oma järel.

„Seisa — wõi ma lasen!“

„Seisa — neetud kaabakas!“

„Rööwliid! — Wargad!“

Rõngas tõmbub koomale, kütid lä- henevad üksteisele . . . Nende kes- kel . . . „metsloomad“ . . . Kihisew wirrwar sadadest räbalatega kaetud, wärisewaist, lõdisewaist, kõige pahema- test haigustest söödud wäikestest wil- letsusekujudest . . . Kiruwad, karju- wad lapsed — peawarjula, wanemateta olewused . . .

Nad aetakse kokku ootesaali nagu kilud karpi — teises ootetoas, seal kõr- wal, algab ülekuulamine, — mis nende, „rahw alaste“, „rahwa kaitsealuste“, „riigi tulewikulootuse“, kes oma kõige pimedamatest peiduurgastest wälja tul- nud, hirmsa wiltsuse ja põhjalange- mise jälgilt selgeks teeb . . .

*

Kaks meest, kel nahkkuued seljas, ja kaks naist mõistawad kohut.

„Mis su nimi on ja kui wana sa oled?“

„Kol-ja,“ wastab küsitu aralt ja nu- tuselt, umbes kaheksa-aastane poiss, — „kui wana, ei tea.“

„Mis su nimi weel on? Isa, pere- konnanimi?“

„Iwanowitsh . . . enam ma ei tea.“

Pelglikult keerutab ta oma jänese- nahast läkiläkit siniste käte wahel.

„Mine sinna nurka ja oota! — — Järgmine waras! Ruttu! Siia tule! — Nimi, wanadus?“

„Olga Wassiljewna Pronina, 14 aast- tat, abielus,“ ütleb julge waatega tüdruk ninakalt ja raputab energilise pealiigu- tusega juuksesalgad ilusa näo eest.

Küsijad hakkawad heledasti naerma: „Abielus? — Ahahah! — Ja kellega siis?“

Tüdruk kehitab ükskõikselt õlgu.

„Ei tea! Mitja, Petja, Fedja, — ühe nimi oli Timofei — neid oli palju!“

Naised kihistawad naeru, sosistawad, mehed silmitsewad ilusat tüdrukut himukalt.

„Noh, kui sul on nii palju mehi, siis on sul küll ka lapsi? Mis?“

„Ei! Kord oli see küll nii — aga —“ ta liigutas kätt — „seadus ei luba ju seda —“

„Sellewastu pole midagi ütelda,“ tähendab üks naiskohtunik; „tema on walitsewa korra hea teenija, natsionaliseerimise mõtte tugil!“

„Ja jah, seda küll,“ wastab üks meeskohtunik, „aga — aga noh, Olga Pronina, tule esiotsa siia — minu juure... Nii, minu lähedale — hästi ligidale mulle . . .“

Tüdruk waatab nahkkuuega mehele sügawasti silma, nihutab oma saleda, peaaegu naiseliku keha tema ligidalt mööda, teda riiwates, laua taha. Siis waatab ta oma kaaskannatajatele, kes talle tarretult otsa wahiwad. Olga Pronina teab, et lapsed temalt abi ootawad. Ta pilgutab neile kergesti silmi, laseb oma silmad tähendawalt oma ees istuwa mehe turjalt üle libiseda . . .

„Edasi!“

Laua ette astub julgelt umbes kuue- teistkümne aastane poiss.

„Dmitri Mihailowitsh Jegoroff, 15 a. wana. Olen Olga Pronina mees, ta — esimene!“

Wälkudes waatawad ta silmad kord tüdrukule, kord oma kõrwal istuwale mehele.

„Nii — nii — nii! Tema esimene!“ hirwitab küsija küniliselt. „Tõesti?“

Jegorof kehitab õlgu, naeratab iseteadwalt. Siis saadetakse ta ilma pikema jututa saali nurka.

„Mis sul seal on?“ kõlab küsimus järgmisele lapsele.

„Leib ja worst.“

„Kust said? — Warastasid?“

„Jah.“

„Paistad mulle nii tuttav,“ küsib üks naine wahele. „Olid wist kord juba meie juures lastekodus ja panid seal plehku?“

„Isade juures — ei! Miks pidin ma seal plehku panema — seal on ju nii ilus, ütlewad kõik!“

„Kes on su isa?“

„Ei tea! Wõib olla üks, wõib olla mitu, wõib olla Nikolai Romanoff, wõib olla ka Teie!“

„Loll wasikas!“ kisendab meeskohtunik. „Sinu nimi?“

„Mul on sada nime! Kas pean nad kõik üles lugema? Antonoff, Andrejeff, Iwanoff, Soko —“

Küsiija rusikas langeb paukudes määrinud lauale.

„Pea lõuad, idiot! Marsh nurka — sinna, Jegoroffi juure!“

Ülekuulamine kestub. Tund kaob tunni järele, mil ootawate laste kera kaheks hargneb: üsna wäikesed saadetakse sinna nurka, kus Kolja seisab, kes ei tea, mis ta nimi on, — suuremad peawad koonduma Jegoroffi juure.

Nuuksumine, wirisemine, nutt ja warjatud kirumine kajab saalis. Laps lapse järele astub ette, hüüab, kogeleb, nuuksub nime ja süü, saadetakse kas paremale wõi pahemale poole. Tüdrukud ja poisid koos.

Alles koiduajal lõpeb ülekuulamine.

Enam jagu lapsi on wäsinult põrandale wajanud ja magab, magab raskesti rasket lapse-und.

Ainult Olga Pronina seisab weel, silmad laiali lahti, ilma et liigutaks — nii, kuidas ta kõik need pikad tunnid on seisnud.

Üks meestest, kes ülekuulamist juhitanud, waatab luurates magawaile lastele, hoiab hinge tagasi — kisendab äkki kõwasti: „Tähele panna!“ ja põrutab rewolwriga lauale . . .

Lapsed kohkuwad, kähwawad püsti, pühiwad uniselt oma punetawaid silmi, tahawad uuesti magamiseks maha wadada soojas toas katuse all, — kui kõwa rewolwripauk nad uuesti ja täiesti äratab.

Lubi pudeneb laest . . .

„Neetud koerad! Kas te ei kuule, et waja on tähele panna!“

Wäikeste imestawad ja suuremate uudishimulikud pilgud wahiwad meest nahkkuues, kes nende armsa une rewolwriga nii halastamatult katkestanud. Ainult Olga Pronina seisab ükskõikselt,

käed rinnal risti, nahkkuuega mehe laia selja taga. Kerge irooniline naeratus seisab ta punahuultel.

„Wäiksed seal — lastekodusse — minema!“

Nütüd lõuseb järsk karjumine — metsikult, piinatult. Nad wirisewad, kardawad, paluwad — mitte lastekodusse — Jumala eest mitte . . . seal walit-
sewad — nälg, haigus, wangistus, wiltsus . . .

„Suured —“, järgneb mingisugune käeliigutus, mis wähe ütleb, ja ometi nii palju tähendab . . .

Järsku ärkab hukkamõistetutes noor elutahe. Maha lastud saada? — Mispärast? — Miks? — Kelle — missuguse süü eest? —

Ja järsku wariseb sisemine wastupanek kokku . . . Wiimse abinõu tarwitamine tähendab ka surma . . . Ja siiski! Kui juba, siis mitte wabatahtlikult surra . . .

Ühesugune mõte puurib nende ajudes — wärin käib läbi poeg- ja tütarlastest, kes juba nii palju üheskoos läbi elanud, läbi wõidelnud, kes jagasid eneste wahel rõõmu ja muret . . . Hinge kinni pidades, kuumil silmil wahiwad nad sellele, kes neid alati suurteil hädaohuhetketel on juhtinud — Olga Proninale.

Ka tüdruku silmad hõõguwad kui söed — puuruwad nagu terawad nõelad lastenägudesse ja siis oma ees istuwa mehe turjasse . . .

Kerge pealiigutus — käed lendawad üles, kõle kisa rebib õhu katki, ja nagu tiigriküüned tungiwad tüdruku terawad sõrmed otsusekuulutaja kõrisesse.

Samal hetkel on ka kaks naist ja teine mees laste poolt wallatud — maha kistud . . . Mõni sekund hiljem wärwib auraw weri ootesaali kiwipõrandat . . .

Trampimine, jooksmine, karjumine, kirumine täidab wabadusest joobunud laste suust saali — seal awanewad saaliuksed — ilmuwad mustad mehed — nagu tondid. — Ainus pilk — käed

tõusewad — ja — rewolwrikuulid pragisewad mässajate sekka . . .

Ja nütüd tõuseb ainus kõle kisa lastehuultelt — segatud wereaurust, ja lastekehad kukkuwad . . .

Pauk järgneb paugule — põrandal wisklewad piinatud kehad — nende kisa sureb surmarõginasse, wirisemisse, alles weel elawate hingetusse ootamisse . . .

„Jaht“ on lõpnud . . .

„Saak“ laotakse kohaletellitud wankritesse — elawad surnute juure — wankris ja — hiljem ka . . . Ja siis ruttu minema, enne kui päew täiesti kätte jõuab . . .

*

Tühjaksjäänud ootesaali sügawa pingi alt aga roomab wälja üks haawa mata ja tähelepanemata jäänud kogu — hiilib wälja — hommikuhämarikku — Olga Pronina.

Pime juhus jättis talle ta elu . . . Meeltheites luhtaläinud wabastamiskatse üle, ruttab ta minema, mõtleb kortsus kulmul selle üle järele, kelle süü see kõik küll on, et lapsed on wananemateta ja koduta, et nad on hukka läinud haiguses, patus ja wiltsuses . . . Kelle süü?

Ta leiab wastuse . . . ta teab seda...

Üle katuste roomawad päikesekiired walgustawad tüdruku nägu, pimestawad ta silmi, ajawad ta mõtted tagasi õudsesse öösse. Aga päikesekiired annawad talle ka soowi tahte lapsi päästa, neid mitte minna lasta teele, mida ta ise käinud . . . Kuid kuidas?

Ta on ju nii nõrk, nii wõimetu — ise ka weel alles laps! Ja kas wõib siin üldse üksik inimene midagi aidata, muuta, päästa, kui tal ka oleks kõige parem ja püham tahe?

Neid on liig palju — ühe wastu . . .

Wäsinult wajub Olga Pronina pea norgu.

Päikesepaiste majas.

Austria kirjanik Gustav Schröer.

Kui lapsed hommikul silmad awawad, siis tõuseb majas päike, ja kui nad õhtul silmad sulewad, siis läheb päike looja. Tema eel käib koit ja temale järgneb eha, ja kui päike ei paista, siis oodatakse teda waikselt õnnestawas teadwuses, et ta ju ometi on olemas.

Laps on päike, ja lapsejuuste lehwi mine on lustilikult heljuw päikesewalgus.

Lapsuke on oma ümmarguse jalakese woodiwõre wahelt wälja pistnud, ja ema nihutab ta jälle waiba alla tagasi. Selle juures teeb lapsuke pikad mokad, nii üliarmsasti pahandades, et ema neile peab wajutama waikse suudluse.

Isal on nii palju tööd, et ta magawast lapsest juba hallil talwehommikul peab lahkuma. Ta tõmbab palitukaeluse üles, aga westi all peksab soojalt ta süda. Ta wõttis suure, kuldse päikesekiire lapsewoodist kaasa, ja see päikesekiir heljub ta ees, kui ta kirjutab wõi wasardab, ja tal on naeratawad silmad, ümmargune suu ja, ah, nii imepehmed juuksed.

Suukene aga, see ripub kodus ema suul ja lobiseb tähtsalt tühist ja tühiselt tähtsat. Nii lõpmatu tähtis on emale ütelda, et nukk hästi magas ja tallis kõrb, kes täpselt naabri hobusele sarnaneb, oma kaerad on saanud.

Ja trumm! Trumm, trumm, trumm, trumm! Ema on rahustatud. Tema poiss trummeldab ja ta õekene marsisib wäüksusena tema kannul. Siis jääb kõik waikseks. Wäikestel on lõpmatu palju tähtsaid toiminguid. Nad peawad ju teadma, millest põmm põmm tuleb, ja sõrmed uristawad. Trumminahk on läbi, aga kus on siis see, mis põmm põmm teeb?

Ema tahaks tõreleda, aga kuidas ta seda wõib?

„Emakene, tahtsin waid teada, mis teeb põmm põmm.“

Lõpmatu tähtis on tühine asi ja lõpmatu tühine tähtis. Kuhu lendawad linnud? Ema, kus ma olin, kui ma weel ei olnud sinu juures? Milline on armas Jumal?

Ei millegist sündinud, igawikku kahmaw, möödaheljuw nagu päikesekiir ja ometi, suurtest silmadest säraw sügawsaladuslik kindlus. Niisugune on lapsehinge ärkamine. Keset halli äripäewa rebib laps päikese ja ei tea, kui kauge see on. Muinasjutulikult õnnelikuks tegewalt, taewalikult õnnestawalt, aga wäljaõeldawalt? Ei. Ei saa ka päikesest öelda.

Püha on maa, kus lapsesjalad kõmbiwad. Isa, kes tuppä astub, äigab üle otsaesise ja pühib sealt äripäewa minema, sest et pühapäew algab; ta sirutab, tundes maha wajuwat koormat, millele ta jõud peab wastama, õnnekoorem on see; ta jalg wedrutab, sest ta astub pühale maale.

Hõiskawad huuled ja nõudlikud käekesed. Kus on mure ja häda? Kuldnaer weereb igast nurgast talle wastu kuldmunadena, millega lapsekäed õnnelikult mängiwad.

Wäike Eewikene on sõrmele haiget teinud. See kuri tikerberiokas, ah ei — okarteripikas. Ja ema tuleb peale lauast tõusmist ja tal on märg lapp käes, pesulapp — ei, lasupepp. Ja isa peab minema reisile, hirmus pikale reisile. Tuleb alles homme tagasi. Lapsed on südamest kurwad, et isa peab lahkuma, ja tahawad leinalaulu laulda. Üsna, üsna kurba. Nii siis lähewad nad kõik magamistoa ukse ette, kus isa reisi jaoks riietub, ja laulawad kurwalt: „Oh wõtkem Jumalat suust südamest nüüd kiita.“ ja isa naerab koledasti ja suudleb neid kõiki reast.

Kuni kodu on ühtlasi lapsemaa, seni on ta ka päikesemaa. Iial ei kõrweta ega põleta päike, alati särab ja õnnistab ta. Wali sõna, lapsele näkku öelduna, on patt, mida iial ei wõi andeks anda. Midagi ei ole majas minewik ja tulewast, kõik on olewik, kuni lapsesilmadest naerab päike. Midagi ei ole päädagoogika teooriad, kõik dikteerib armastus. Midagi ei kaswa sellepärast, et seda tarkus käsib, kõik kaswab nii, kuidas see Jumalale meeldib ja kuidas seda kaswada käsib päike.

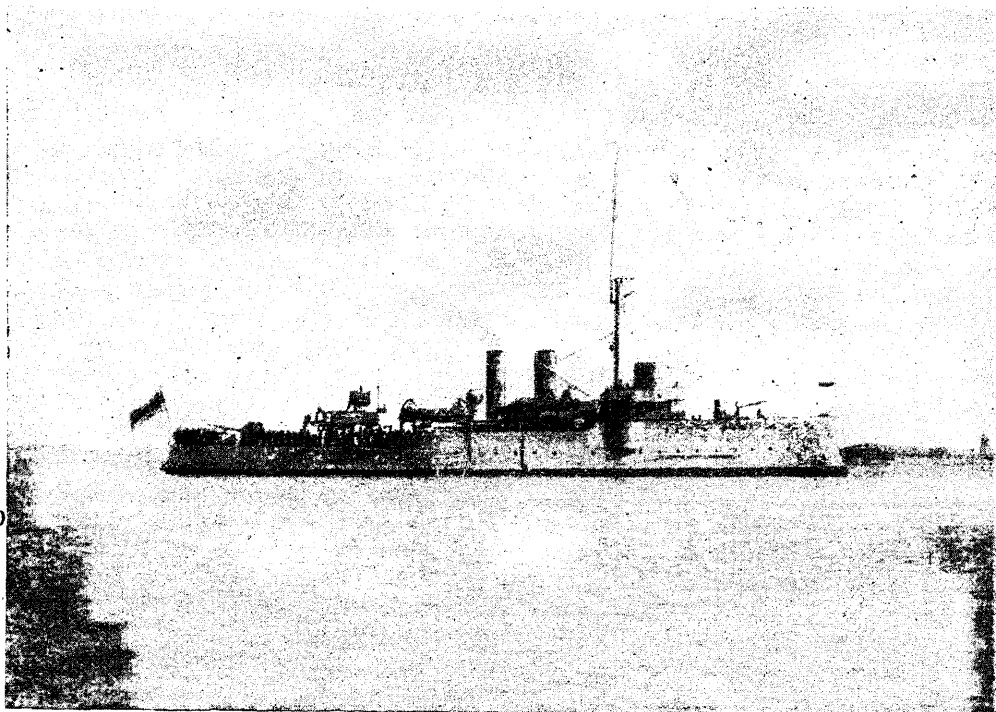
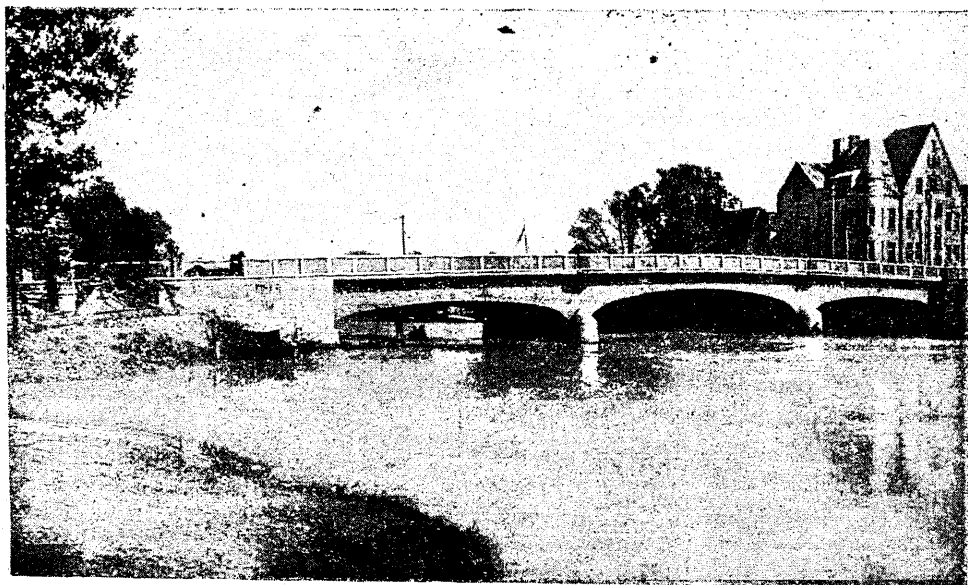

Foto Aug. Wannase pildi albumist E. W. loomisepäiwilt.

*Sõjalaew „Lembit“ pühitses 21. detsembril 1926 a. oma 8. ja ühflasi ka
wiimasf aastapäewa, kuna ta nüüd lammufamisele läheb.*

Wabaduse sild, Tartus.

Ajalooline mälestussammas Naissaarel.

Krimmi sõja puhul oli Inglise sõjalaewastik a. 1854—1855 Läänemeresel walwel, kusjuures meie kodulinadest pommitati tol ajal Narwat, Pärnut ja Kuresaart. Sõjakäigus langenud Inglise meremeesest on osa maetua Naissaarele ja nende kalmuküngast ehib weel praegu ülalpildistud mälestussammas.

Lõbus talisport — suusasõit hobusega.

Ja kui ema ka tuhatkorda teab, et ta lapsed on häis kätes ja ustawa kaitse all, ta käib kurwalt oma tubades, kus ei liigu ta laste jalad; ta ehmatab oma sammusid kojas kuuldes, sest et neil puudub elaw wastukaja, mis muidu alati tema taga kajab; kainelt waatawad pildid seintelt ja mööblid nurkadest, sest et nendel puudub su kullasära millega ta laste silmad neid õnistawad.

Wäljendamata on kõik, wäljendamata nagu päike ja ometi õnnega täidetud nagu päikesewalgusega.

Kõige olewuse algus on päike. Kõige elujaotamise algus on maja päikesepaiste. Kõigi eluhädade parandaja on päikese walgus, sinu maise hinge õnnistegija on su laps. Oma õitswuse toob ju esile päikese jõud, mis su were jõgedes kohiseb, andumust oma järelsündinud minale kuni su enese ohwerdamiseni nõuab sult sinu laps.

See on noorte wanemate õnn, et nad oma lapse juures ei teoretiseeri ja

ta arengut ei setseeri, waid et nad kasutawad lapsesilmade päikesepaistes. Aga see on iseeneste waeseks tegemine, kui nad oma südameid lapsemaa päikesepaiste küllusest täis ei joo; sest küsimatu õnnelikkuse päewad on mööda kohisenud, weel enne kui seda aimame, ja ainsa wäljaammutamatu tunni rikust maja paradiisis ei too kõige pikemgi elu enam tagasi. Sellest tuleb, et wanadwanemad lapsest oma lapselapses sügawamalt aru saawad kui oma lastest siis, mil need alles lapseljalul kõmpisid. Nad kasutawad tundisid, mis neile weel määratud, ning naudiwad neid.

Õnnelik kummardus lapsewoodi kohale, enne kui tööle minnakse, on päewa koit, rõõmus pilk magawaile lastele, enne kui oma silmadesse uni tuleb, on eha. Nende wahel aga seisab pikk päew, mil päikesepaiste lastesilmist naeris, lastehuultelt helises, walgetes juustes lehwis ja lapsekätes nii tugew oli, et ta kõik hädad uinutas ja õnnele ise oma majas trooni walmistas.

Mis see on?

P. Grünfeldt.

Mis see on, mis waikselt waimu
ikka kisub ülespoole,
ülespoole, taewa poole,
ilma et mul oleks aimu? . . .

On see mõni täht, mis wilgub
taewast alla minu poole,
minu silmapaari poole,
ja kust mulle troosti tilgub?

Wõi on miski õhuwallas,
ääretumas suures laias
tähekuningate aias,
mis mind ootab nagu kallas,

kui ma, wäsinud ju werelt,
sõuan eluõhtu poole,
igawiku ranna poole
tormiliselt elumerelt? . . .

Wõi on see ehk ülim ootus,
hingeiha suur ja wägew,
tulewikku eltenägew
waewastwabastaja lootus? . . .

Karjane.

Tirooli kirjanik Karl Schönherr.

Kõrgelseiswa Oehsenalmi lagedal laigul, karjasehurtsiku lähedal, puhkasin ma; siis tahtsin ma weel enne pimedusetulekut alumisele mäele jõuda, et sealses warjuhurtsikus öömajale jääda. Wajuwa päikese paistel seisab wana, walgete juustega karjane ja kutsub loomi:

„Kusee... kusee... kusee...“

Iga meelitushüüde järele peatab ta lõõtsutades ja toetub kahe käega oma terawa otsaga kirsipuust kepile.

Kariloomad tunnewad ta hüüet kaugele ja jooksewad, saba püsti ja ninasõõrmed laiuli, igast küljest tema juure. Karjane kahmab käega määrdunud nahktaskusse, mis tal rohelse nööri otsas rinnal ripub, ja wõtab sealt soola peotäie peotäie järele wälja.

„Kusee . . . kusee . . .“

Kui ablasti nad soola ta käest lakuwad, kuidas nad karjase lähedale tungiwad!

„Ärge lükake! Ärge tungige! Paganad! Te kõik saate oma osa! Ainult mitte tungida! Ikka kõrrast! Sina, kirjak . . . kas sa ei kuule, mis ma ütlen! Pagan!“

Nõnda tõrjub ta, waewaga pahandades, pealetungiwad loomad enesest eemale.

Ta silmitseb igahüht; kobab mõnda, sügab mõnel sarwede wahet ja jõuab nii oma hoole alla usaldatud loomade terwise suhtes weendumusele.

„Ahaa! See päitsik hakkab juba kosuma,“ pomiseb ta ja silkitab rahulolles ühe lihawa wasika selga. Siis pahandab ta jälle ühe noore mullikaga, kelle sarwe küljes ta terawad silmad wäikest riket märkawad.

„Mis sina siis oma sarwedega mängid . . . pagana wiguriwänt . . . sina!“

„Kusee . . . kusee . . .“ meelitab ta edasi, ja selle juures waatawad ta punaste äärtega silmad murelikult üles kaugele mäele.

„Kas nad kõik weel koos ei ole?“ küsisin mina.

„Kõik on nad koos; ainult mustik ei taha tulla; kõige ilusam pullmullikas!

Juba kaks päewa ei ole ma teda enam näinud!“

Ja jälle kutsub ta murelikult:

„Mustik . . . kusee . . . kusee . . . kusee . . . kas sa siis ei kuule, lojuse-logard!“

Nõutult wahib ta ühelt mäelt teisele.

„Arwan, ta on seal ülewal soos, kus jöhwikad kaswawad, wõi Bernlehnli.“

„Siis waja sinna üles minna!“

„Sinna on kerge minna,“ ohkab ta murelikult. „Elu aeg pole mul midagi wiga olnud, aga nüüd, üleilsest, saadik, olen mokas!“

„Mis sul siis on, karjane?“

„Iga sammu astudes tunnen südame all pisteid ja hing jääb mul kinni!“

„No jah. Kõige noorem sa ju ka enam ei ole!“

„Seitsekümmendwiis läbi!“

„Nägin hurtsiku ees ennist poissi. Mingu tema! Temal nooremad jalad!“

Rauk tõmbas näo walulikult krimpsu:

„See? Tema ei leia ühtegi kadunud looma! Mõtleb ainult söögi peale!“

Karjasel on sool otsas. Punik ja tuhik wõiwad soolataskut küll nuusutada, soola seal neile enam ei leidu.

„Ja soola ka enam ei ole . . . need . . .“ ahastab rauk ja lohutab siis punikut ja tuhikut: „Homme saate oma soola . . . minge nüüd . . . mina teid ei unusta!“

Ütleb ja komberdab siis kangeil jalul hurtsiku poole.

„Seppele . . . hei,“ hüüab ta hurtsiku ukse ees, ja wajub siis kukkumiseni wäsinuna hurtsiku ees seiswale pingile.

„Kas sa ei kuule? Jõmpsikas!“

„Jah,“ kajab heinapööningult hele poisikesehääl alla; ja kohe selle järele, nagu oleks teda alles nüüd õige nime järele hüütud, ilmub noor ühe-wõi kahe teistkümnne-aastane punaste paledega karjapoiss.

„Seppele, kohe wõtad oma selgkoti ja lähed alla külla! Ütle alpmeistrile, tema andku sulle loomade jaoks soola

kaasa! Hommikul wara pead sellega siin olema . . . kas said aru?"

"Jah . . . sain. Pean ju tooma loomadele soola. Ja mida siis meile? Meil ei ole ka midagi enam hammustada . . . mitte leibagi . . ."

Karjase nägu läks krimpsu.

"Neli leiba nädalaks peab sulle alpeimester ka kaasa andma ja pudelitäie kiwiõli Moseri peremehe haige wasika jaoks . . . et sa seda ei unusta . . ."

"Jah, ja siis kott jahu meile . . ."

Karjane tõrjus.

"Mu süda läheb pahaks, kui söömisest räägid!"

"Aga minul mitte," tähendas isune Seppele.

"Nii siis kott jahu," lausus karjane ohtes. "Ja ütle, Soo peremees tulgu homme mäele oma härga vaatama; tema on haige ja ei taha enam süüa! Nii! Nüüd mine! Aga ära unusta soola ja kiwiõli!"

Poiss wiiwitas. Temal oli veel midagi südame peal:

"Raswa ei ole meil ka enam keetmise jaoks . . ."

"Oota sa, täitmatu," wihastas wäsinud wanake ja tõstis jõuetult kepi.

Poisikesele ei tulnud meeldegi kaemini oodata; ta ruttas tühja selgkotiga kiiresti külatede mööda alla. Teel kordas ta mitu korda, mis tal kõik waja oli kaasa tuua: leiba . . . raswa . . . jahu . . . soola ja kiwiõli.

"Tõsi . . . ja Soo härg ei taha enam süüa . . . pean teatama! Rumal loom! Minuga ei juhtu seda kunagi!"

Karjane küürutab looduwa päikese paistel hurtsiku ees pingil ja kuulatab terawasti üles kauge jõhwikasoo poole, kas seal wahest kellaheli talle kõrwu ei kostaks.

Mina näen selgesti, et ta ennast nõrkuse tagajärjel weel wawalt jaksab jalul hoida; ta tahab ennast sööma sundida, et mitte täitsa "nõrgaks" jääda. Tõmbab*leiwakooriku püksitaskust ja hammustab seda. Aga ta ei jaks seda süüa, waid sülitab wälja.

"Pagan! Mis mul siis on? Wärisen ja wabisen, ei tea miks!"

Ja külmad raputused käiwad tast läbi.

Mina ütlen temale:

"Karjane, heida pikali! Oled raskesti haige!"

Tema ei kuule mind. Ta murelikud silmad wahiwad üksisilmil üles kauge, "Jõhwikasoo" poole, kus ta arwab wasika olewat.

Ta paneb oma wäikese piibu põlema ja tõmbab mõne mahwi. Siis pistab ta piibu jälle põue ja raputab pead. Tema pea käib ringi ja ta kõri on kuiw kui pess. Ta tõuseb ja kobab madala kaewu juure, mis hurtsikust wiis sammu eemal. Waewaga kummardab ta, wõtab kübara wett ja joob . . . kaks, kolm korda. Wesi woolab sulisedes ta kehast läbi, aga ei kustuta ta jänu. Silmad läigiwad tal palawikus ja ta põsekondid on punased.

"Ega ta ometi mõnda kuristikku ei kukkunud . . . see mustik . . . ja mul pole enam jõudu teda üles otsima minna," ahastab rauk armetul häälel. "Niisugune lontrus . . . kuidas ta inimest wõib piinata!"

Ütles ja jõi weel. Nagu ei oleks ta jänu enam ükski wesi kustutanud.

Aga keset joomist peatas ta: Jah, mis . . ."

Ta kuulatas rõõmu pärast wärisedes wälja waiksesse õhtusse:

"Seal kõliseb ju kell . . ."

Nõksatades kähwas ta püsti:

"Tõesti, see on mustiku kell!"

Uhetooniliselt tuleb kõlin lähemale. Kõll . . . kõll . . . kõll . . . kõll . . .

Ja juba ruttabki "kadunud" mustik üle legendiku otsekohe lauda ja hurtsiku poole.

"Mu Jumal . . . mustik . . ." Rauga hääle lööb üle: "Et sa ometi jälle siin oled! . . ."

Ta kobab looma wärisewail sõrmil ja waatab palawikusläikiwail silmil, kas ta ka terwe on.

"Terwe — Jumalale tänu! Nüüd on kõik koos! Ükski ei puudu! Nüüd wõin pikali heita!"

Haige karjane waarub nõtku wail põl-wil hurtsikusse, kus ta nagu puupakk kukub õlekohtile.

Minagi walmistasin enesele hurtsikusse aseme; ma ei wõinud ju raskesti haiget meest öösel üksi jätta.

Öösel ajas ta enese mitu korda õlekohtil istukile ja kobas wabisewate kättega

woodi pätsi juures seiwa akna juure. Kord pani ta selle riivi, sest et tal külm oli, kord jälle awas ta selle pärani, sest et tal lämbumiseni palaw hakkas . . .

*

Järgmisel hommikul wara — walitses alles agu — koputas kellegi kondine käsi hurtsiku lahtisele aknale. Ma ärkasin.

„Hei, karjane! Saatsid mulle teate, et minu härg haige on!“ hüüdis wäljast kare hääl.

See oli Soo peremees oma sulasega. Mure haige härja pärast oli ta nii warakult üles ajanud. Ta pistis oma pea läbi wäikese akna hurtsikusse:

„On ta weel haige?“

„Sinu härg . . . sinu härg . . .“ kajas õones wastus karjase woodist.

„Jah, Soo peremehe härg,“ hüüdis sulane pahaselt. „Ärka ju kord, sa laiskworst!“

„Ta ei taha süüa — waata teda kord . . . ta wiibib laudas paremat kätt kolmandas latris . . .“

„No waata, tarwis waadata!“ . . .

Soo peremees tõmbas pea aknast jälle wälja ja läks ruttu lauta haiget looma waatama.

Mina kargasin oma kôwalt asemelt jalule ja küsisin:

„Karjane, kuidas käsi käib?“

Temagi tahtis tõusta, kuid wajus raskesti õlekotile tagasi.

Esimene päikesekiir langes hurtsi- alles nägin ma, mis karjasegakusse. Nüüd ööseloli juhtunud: ta nagu oli sisse langenud, ta silmad olid augus. Naha endine puukoorepruun oli kadunud, ja inetud kollased plekid seisid ta näol ja oimudel.

Nüüd lähenes ka wäike karjapoiss, täidetud kott seljas, näost higine ja wähkpunane. Ta imestus oli suur, kui karjase weel woodist leidis.

„Tere hommikust, karjane,“ teretas ta tigeada rõhuga ja päästis ruttu selgkoti rihmad lahti.

„Poiss, oled siin,“ nokutas rauk kotil; ta hääl kõlas peenelt kui niit.

Poiss hakkas kohe wälja pakkima.

„Siin on neli leiba!“

Ta silitas neid õrnasti ja pani kõrwale.

„Ja kiwiõli . . . haigele . . . wasikale . . . poiss?“

Poiss ei lasknud ennast eksitada ja tõstis peaaegu aupaklikult pleknõu kotist wälja.

„Siin on rasw! Nüüd wiimaks saab jälle rammusat toitu!“

Ja limpsab keelt, nagu oleks tal suu juba raswaga koos.

„Seppele! Kus on . . . kiwiõli . . . haige . . . wasika jaoks?“

Poiss toob wõidurõõmsalt kotist esile kotikese jahu:

„Siin oleks kõrdijahu! Kui hea see maitseb!“

„Kiwiõli — poispagen!“

„Siin!“

Ja Seppele näitas wäikest määrdunud pudelit.

„Ja sool . . . poiss . . . sool loomade jaoks . . .“

Nüüd tardus poiss, äigas käega läbi juuste ja kogeles kohmetult:

„Selle unustasin täpselt toomata!“

„Unustasid toomata . . . soola loomadele,“ kiljatas karjane ja kahmas poisi juuste järele. Aga käsi, mis sarnastel juhtumustel alati närwilikult kahmanud, oli täna wäsinud ja jõuetu. Waewalt kerge krabistus poisi kõrwa ja juuste kallal, nii et poiss imestades üles waatab, mis lugu karjasega täna õieti on. Ja nüüd alles märkab ta selle tuhkhalli nägu.

„Karjane,“ hüüab ta ehmatades. „Sa oled ju raskesti haige,“ ja waljusti nutma hakates jookseb ta wälja hurtsiku ette.

„Ta on waenelaps,“ tähendas rauk mulle. „Olen olnud temale isaks ja emaks.“

Poiss kurtis oma häda Soo peremehele ja selle sulasele, kes parajasti laudast tulid: „Karjane on haige . . .“

„Mis, haige,“ urises Soo peremees. „Pole eluaeg weel haige olnud!“

„Nüüd aga raskesti! Ei jaksanud mind juustest enam sakutada,“ nuttis poiss, ja pisarad weeresid tal üle näo.

Kui nad siis hurtsikusse astusid ja karjast nägid kotil lamawat, siis löi ka Soo peremees käed kokku.

„Klaus! Mis on sinuga? Oled sa aga muutunud!“

Karjane nokutas kergesti ja küsis :

„Kuidas on härjaga lugu?“

„On jälle terve ja sööb!“

„Aa, sööb jälle,“ pomises karjane rahuldmatult. „Siis on kõik korras!“

„Aga mis me nüüd sinuga teeme, karjane?“ ütlen mina. „Siia ei wõi sind jätta . . . ilma rawitsuseta ja arstita. Soo peremees ja ta sulane wiivad su alla külla.“

„Jah, seda teeme.“ ütles sulane ja astus peremehega woodi ette.

Aga karjane raputas tõrjudes pead.

„Jätke mu! Mina karja juurest ei lahku! Olen ju karjane!“

„Ära selle pärast muretse, Klaus!“ ütles Soo peremees. „Kuni teine karjane tuleb, on ju poiss siin.“

„Poiss . . . sa mu jumal,“ ahastas karjane ja waatas poisile. „Tema . . . tema mõtle ainult söömisele!“

Nad tõtsid rauga kotilt üles, nii õrnasti ja ettevaatlikult, nagu rakus käed seda suudawad.

Karjane katsus kotist kinni kahmata:

Laske olla . . . olen ju karjane! Ma ei lahku oma karjast . . .“

„Nüüd jäta kari ja mõtle kord enese peale,“ ütles Soo peremees.

Sulane oli tal õlgadest kinni wõtnud ja soo peremees jalust.

Nii kandsid nad surmani-haige karjase üle kastestmärja muru. Rauga pelglikud silmad wahtisid üle sulase õla, kus peal ta pea puhkas, särawasse

alpihommikusse. Kari oli juba väljas. Umberringi helisesid kellad.

Ühe wasika kellarihm oli lahti tulnud. Seda nägid karjase silmad.

„Oh jumal, jumal, laske mu lahti; tuhiku kellarihm on lahti tulnud!“

„Jäta kellarihm! Mõtleb weel kellarihmale!“

Nad olid alumisele mäele jõudnud; siis nägin ma, kuidas rauga pea ripa-kile wajus.

Samal hetkel hüüdis ka juba Soo peremees, kes teda jalust kandis, ruttu:

„Sulane . . . pane maha!“

Ta uskus tundwat, et rauga kehast äkki wärin läbi jooksis.

Ettewaatlikult panid nad ta maha murule.

Mina raputasin liikumatult lamajat. Soo peremees jooksis wett tooma.

Sulane tahtis rauga pead tõsta, aga see wajus jälle tinaraskelt tagasi. Karjane ahmas weel kord õhku ja jäi siis liikumatult lamama.

Kui Soo peremees joostes kübara-täie weega tuli, ütles sulane :

„Ei ole waja nii väga rutata; seda meest ei ärata me enam!“

„Siis andku Jumal talle igawest rahu ja lasku temale paista igawene walgus,“ palwetas Soo peremees ja laskis wee kübarast pikkamisi maha joosta rohusse.

Ja kariloomade paljuhäänelised kellad helistasid oma surmani ustawaks jäänud karjasele kurba lahkumiselaulu.

Osutid.

H. Wühner.

Waikides kella osutid
Rändawad ringis kaheksi.
Nagu mu nooruses rändasid,
Nõnda nad rändawad praegugi.

Wanuse waew mul nüüd lähenes —
Kas on kaua weel õhtuni? — —
Kella osutid waikides
Rändawad ringis kaheksi.

Lohusaare wanad.

Fred Pettoni pildike minewikust.

1

I.

Äkilise liigutusega pöörab Siim enese sängis seliti ja sosistab läbiune wae-walkkuuldawalt:

„Kurat!“

Siimu keha tuksatab, kramplikult haarawad käed sängist kinni; päikesest ja tuulest pruuniks ning karedaks muutunud otsaesisel tõuseb sinine soon. Siim sosistab arusaamatuid, sidumatuid sõnu. Hooga haarab ta Madli käe surudes seda kõwasti wastu keha, ja sosistab kähisewa häälega:

„Paruniherra, mul pole jõudu, pole wõimalik sulle maksta. Sa oled kurat! Kuhu lähen siis mina? Kuhu lähen mina ja Madli?“

„Mis peaks nüüd inimene terve öö rassima oma paruni ja kuradiga. Kui ise rahu ei saa, siis lase vähemalt minul magada. Suur walge juba väljas, aga silma kinni ei saa. Muudkui rassib, poriseb, hakka sind veel wiimaks terve öö kinnihoidma,“ poriseb Madli ennast istukile ajades ja Siimule pahaselt pilku heites.

Siim ohkab, awab wargseli ühe, siis teise silma, waatab selguseta pilgul Madlit, keerab enese küljeli, pomiseb midagi arusaamatut habemesse, ja wähe aja pärast läbi nina kostew tume korin tunnistab, et Lohusoo Siim õiglast und magab. Madli ohkab ja waatab kadedal pilgul eluseltsilise rahulist uinakut.

„Nüüd näeb rahul magawat, aga kas ennem, inimene, kiusaja niisugune,“ pomiseb Madli omale kuube selga ajades ja ette kõõki astudes.

Tumedalt paugub kinni lükatud uks, karjaaias tiliseb kell ja Punu iniseb meelitawalt perenaist nähes. Soost tõusew udu ümbritseb heljuwa auruna kogu maastiku, mässib enese hõlma Lohusoo sauna, Madli ja inisewa Punu. Ülewalt mäelt kostab nõrgalt karjase pasunahääl ja siis wajub kõik uttu, mis alaliselt ümbritseb sauna ja ta elanikke.

Toast kostab ühetasane Siimu hingamine Madli tuppast astudes. Magaja teeb käega abituid liigutusi, nagu tahaks nägematuid raskusi rinnalt tõrjuda.

„Soni ja raiu aga peale, küll see kord sul lõpeb“ pomiseb Madli sängi juure astudes ja Siimu waadeldes.

Siim magab, naeratus ümber õhukeste huulte; särk on rinna eest lahti läinud ja nüüd langeb Siimu habe täies toreduses paljale rinnale. Madli tõmbab käe tagasi, mis tahtis äratada Siimu, ja jääb ootawasse seisakusse.

Salk hallikminewaid juukseid on langenud Siimu otsaesisel, õhukene, teraw nina waatab iseteadwalt waatlejale wastu, õhukesed huuled on awatud, sealt paistawad kaks rida tugewaid mustaks minewaid hambaid wastu. Habe Siimu uhkus, langeb kahe iseseiswa wi-huna ta paljal rinnal. Magaja ühetasasel hingamisel liiguwad hallikad wihud ta rinnal seda kõdistades edasitagasi... Abitult teewad karedad käed katseid kiusajast wabaneda — kuid asjata. Käed tõusewad rinnani ja langewad siis tagasi abitusse olekusse. Madli naeratab nõrgalt, tõstab ettewaatlikult kõdistawa habeme, seab korda särgikaeluse ja istub sängi ette pingile.

Heledalt kõlisewad sukawardad Madli krobelistes kätes. On see ju nende ainukene leib, peaaegu ainukene sest ajast kui — —. Ei, Madli ei taha minewikust mõtelda. Liig raskena ja walusana tundub minewik. Tulised nooled läbistawad nende, wanade, südameid, kui tuleb meele laan, laan, kes oli neile minewikus kallis, kelles nägid oma tulewikku ja rahu. Rahu neile kahele, tööst waewatud hingele. Madli silmad lööwad tumenema, silmist walgub pisar, wari-sedes krobelsele käele. Nobedalt liiguwad sõrmed, wardad kõlisewad heledamalt kui kunagi waremalt. Madli pea wajub rinnale, salk hallikaid juukseid on pääsenud ja liiguwad rütmiliselt tõustes, langedes. Kuid wardad, need liiguwad ja helisewad, helisewad haledalt kui müstiline mälestus minewikust.

II.

„Siim, ae, Siim!“

„Kus peaks inimene nüüd olema? Kell juba neli ja tema veel kodus. Ja hobunegi koplust toomatal!“

Rehealt kostub wastuseks waljaste kolin, tasane pörin ja müriinal weereb wanger wälja, Lohusaare Siimu enesel kaasa tuues

„Kas wanker määritud, heinamärss täidetud?“ pöörab Madli uuesti Siimu poole.

Siim wastab midagi arusaamatut, lükkab kaabu teisele kõrwale, ühe käega puusa sügades, teisega heinakõrsi habemest noppides, sammub pikkamööda toa poole, astub pool pimedasse eeskotta ja kolistab seal pudelitega. Siis ilmub jälle nähtawale, wankri wõti, määrdepott ühes, tühi heinamärss teises käes.

„Ei sinust asja saa, hakka sind päewa tõusust tagaajama. aga siiski hiljaks jääd sa alati. Peab ta, waenekene, jälle pool teed jala käima ja kõik seda sinu laiskuse pärast,“ toriseb Madli heinamärssi Siimu käest wõttes ja küüni poole minnes

„Kusta, Kusta!“ hõikab Madli küünist karjapoissi.

„Mine too sa hobune ää... Aga waata, et sa lõhkuda ei saa“ hüüab ta minewale poisile hoiatawalt järele.

„Pool teed jälle jala käima“ — mõtleb Siim ja tõmbab rutates mäaret assile.

„Ja seda kõik minu pärast. Ei seda tohi enam juhtuda. Et see nõnda möödunud suwel juhtus, ei olnud ju minu süü: Poks lõhkus aisa, sellest tuli wiiwitus ja hiljaksjäämine“ mõlgutab Siim wiimast ratast kinni keerates

„No, mis pagan peaksid sa nõnda kihutama, wiimaks oled hobuse seljast maas, kõik luud-kondid segamini,“ sõnab Madli käsikambrist karjapoisiga, ise pii ra pudelisse walades. „Jaani kõht ehk tühjaks läinud, panen nisuleiba kaasa,“ mõtleb Madli rõõmust särades. laan, tema poeg, tuleb koju Tuleb koju nagu igal suwel, oma wanemaid waatama. Kui mitu suwe on Jaan juba nõnda käinud? Kümme! Ei rohkemgi, wana pea ei mäleta. Oota, las' arwan järele... kaheksa suwe siis, kui oli linnas peakoolis, ja kolm suwe kaugelt pealinnast, kus õpib tohtriks üksteist — suwe. Jaan tohter! Lohusaare Jaan — nende poeg... Rõõmust wärisewad wanakese käed Piim walgub mööda pudelist mustale muldpõrandale, sünnitab seal walge ringi Madli waatleb joont. Tundub, kui seisaks teisel pool joont nende Jaan ja wastaspoolel nemad, Jaani waewatud wanemad

„Siit saadik ja mitte enam! nüüd lähme lahku... teie ja mina. Mina teie poeg — tohter, ja teie, tööst muljutud talupojad.“

Ei, ei, Jaan ei ütle seda kunagi, Jaan ei ole teiste sarnane — — —

„Madli ae! Kas saad ju wiimaks. Jää sinu pärast hiljaks,“ hüüdis Siim käsi-kambrisse.

„Oh sa kullakene küll, nüüd on tuli lahti, lase, panen ikka pudeli täis Säh, wõta“ Ja Madli annab läbi akna Siimule paberisse mähitud paki.

„Pane wankrisse ja waata, et sõites ära ei kaota, ega sul nüüd enam aru ja aega ole. No, hakka ju minema, mis sa weel wiwitad!“

Wiimaks ometi liigub wanker.

„Tulge aga ruttu, tehke sõitu,“ hüüab Madli Siimule järele. Siim noogutab peaga, keerab maanteele ja kiirelt weerewad rattad, tolmu üles ajades. Tõusew tolm matab Siimu ja hobuse. Öhus heljudes langeb tagasi maanteele, mälestusi jättes Siimule kaabu, kuue ja saabaste peale. Päike kõrwetab kuumalt... Päikesest ja tolmust on Siimu nägu muutunud tuhakarwaliseks. „Weel wersta wiis“, mõtleb Siim ja waatab üles päikese poole. Läbi tolmu on päikene omandanud kollaka jume. Terwe ümbruski paistab kollasena.

„Imelik,“ mõtleb Siim ja lööb piitsa pidemega tekile. Keset tekki jääb järele helepunane joon. Siim ohkab, keerab silmad joonelt ja waatleb teisale. Kuid mitte kauaks, sest warsti pööravad Siimu silmad jälle joonele. „Justkui Pärtli Aadu selg,“ mõtleb Siim joont waadates.

Too mälestus minewikust on Siimul wärskemalt meeles kui midagi muud. Mäletas selgelt, wiimse üksikasjani toda kurbust minewikust

III

Päike kõrwetas halastamatult rukkilõikajate poolköveraid selgi. Nagu nägemata wõimust mahasurutud palwetajad liikusid mööda wälja inimesed. Päikese tõusust hilja õhtuni. Ja nii päewad, nädalad! Wihkude rida näitas käidud maad ja tehtud tööd päewa kestel. Hommikust õhtuni askeldasid inimesed mõisa põldudel. Oli kibe rukkilõikuseaeg. Wili walminud täiuseni, wähe kõwemal rabamisel warises. Töö-

lised põldudel ohkasid ja saatsid pilgud pilwitu taewa poole. Oma wili põlulapikestel ja soo weertel oli warisemas, kuid kes hoolis sellest. Kas mõisnik? Ei hooli mõisnik sinu warisewast wiljast! Ei hooli sellest, et sunnib rahwast wastu astuma näljale ja wiletsusele. Parema tööaja pead ohwriks tooma mõisale ja alles siis, kui koristatud kõik mõisa wiljad, wõid mõtelda enese wiljale. Ent kuni pole lõpetatud teopäewad mõisas, las' wariseb wili. Las' wariseb maapõue waew ja higi! Wõid nälgida teadmises, et nälgid täites kohustusi oma isanda wastu.

"Härra tuleb! Härra tuleb!" käib sosin läbi rukkilõikajate ridade. Siim ajab enese weidi sirgu ja waatab.

Tõsi, eemalt läheneb mõisnik, jõnsu parun. Käed seljal, üksisilmi maha waadates ja omaette rääkides, ligineb parun lõikajaile. Paar sammum mõisniku järel sammub kubjas, pühib higi ja kõigutab oksalist keppi.

Kiirelt liiguwad wahedad sirbid. Üleswaatamata rühitakse edasi. Hing jäämas kinni rinnas, kerge sisinaga tungib ta kõrri ja waikib kuiwand huultel. Kuid päike, see kõrwetab, kõrwetab. Kuid kel on nüüd julgust selga sirutada ehk kuiwanud huuli niisutada, olles härra wäljal.

Ja päike naerab, naerab oma heledamat naeru inimeste abituse üle. Abituse üle, millesse langenud nad ühe ees, kes nendel on maapealseks jumalaks. Heal meelel ohwerdaks mõni orjadest enese, annaks oma pühama waranduse elu, mõisnikule, kui ainult teaks, et ei pahanda nad sellega oma wäärjumalat. Enese ohwerdamisega kaotab mõisnik ühe oma pisuhändadest, ühe nendest, kes aitab tal koguda wara.

Härra ligineb lõikajaile.

"Jõudu!"

"Jõudu!" kordawad küürus pisuhännad, ja kiiremalt wälguwad sirbid palawas õhus. Kergel kahal tungib teras kõrde ja wärinal langeb rukis.

"Siim, ei enam jõua," sosistab Pärtli Aadu ja waatab Siimu, siis härra poole, kes nende ligidale seisma jäänud. Siim waatab Aadu otsa, noogutab peaga ja lõikab edasi.

Kuid Aadu kahtleb, kas minna, wõi mitte. On härra ju nõnda ligidal, aga jänu, see kiusab kurjasti. Ajades end

weidi sirgu, tundis läbistuwat oma kehast walu kui tuliseid nooli. Pea kumises, silmis tekkisid punased rõngad ja jänu tundus piinawana.

Aadu wõitis. Kiire liigutusega sirpi maha wisates, sammub ta härra lähedalt mööda, wihu hunniku poole, kus teadis weenõu olewat. Äraandlikult krabisewad kõrred Aadu jalge all. Härra pöörab enese möödamineja poole ja waatab Aadut wihase pilguga.

"Tagasi! Kuhu lähed sa luba küsimata? ja kuidas julged sa oma tööd lohakile jätta?" hüüab parun wihast kähisewa häälega

Aadu seisatab ja waatab härra poole.

"Jooma tahtsin minna, parunihärra, suu nõnda kuiw ja pala — —!"

"Suu pea! Müts maha, lontrus, kui räägid," kisendas parun otsekuu meeletu.

Korraga walitses põllul waikus. Ei kahisenud enam sirbid, kõik lõikajad jäid ootawasse seisakusse, hinges aimdus, et midagi sünnib.

Ja sündiski.

Aadu waatab kord wihase paruni, kord weenõu ja teiste lõikajate poole ning siis tundub, otsekuu näeks ta pilkawat muiget kaasorjade nägudel. Pilkawat muiget tema argtuse üle. Tema, Pärtli Aadu, arg. Ei ole arg, ja kiirelt kummardades wõtab Aadu weelähkri ja joob. Lustiliselt lupsub wesi lähkri augul. Aadu tunneb, kui walgub wesi laiali tematulises kehas ja tunneb olewat enesel palju kergema.

Parun, nähes, et Aadu tema keeldu ei kuulunud, lõkendab wihast. Näeb kadumas oma isikuwäärtust ja wäärjumalikkude hiilgust. Tema orjade austatema ega kuula tema kärke. Karistada waja neid, kangekaelseid talupoegi, waja õpetada neile sõnakuulmist ja austama oma ülema kärke. Tunda peawad nad saama enese orjalikkude wäärtust ja austama oma peremehe isikut.

Ja silmapilgul, mil Aadu lõpetas joomise, tabab teda hoop pähe. Aadu langeb otseti wihuhunnikusse ja teeb asjatuid katseid ennast ülesse ajada.

"Säh sulle wett! Säh sulle, säh!" kiristab parun ja uuesti tõuseb kepp.

Kohmetus täitis teisi lõikajaid. Tõusis hinges nõrk tahtmine appi minna Aadule, kuid see kustus pea. Orjameelsuse köidikud olid liig tugewad selleks, et lasta tegutseda puhtinimlisil tundeid.

Orjameelsus ja kartus enese saatuse eest sundis neid waikselt pealtwaatama Aadu „karistust“. Ja Siimgi, kes oli Aadule sõber, seisab waikides kõrwal. Jah, ainult hüüda tahaks: „Pea, metsaline, pea!“ kuid seegi ei tule kuulda-wale rinnast. Kuid siiski, korra tõuseb tal tahtmine Aadule appi rutata, teda kaitsta wäärjumala wiha eest. Põrmu tahaks ta heita walitsewa olukorra ühes nende kuldwasikatega. Nõrk ja willets oled, et midagi ette wõtta, aja peast niisugused mõtted, nagu wõiksid elama asuda inimesena — waba inimesena. Orjana pead sa tööd tegema. Roomaja ussina pead alandlikult härra jalgade ees wingerdama. Orjama pead sa alandliku südamega kuni tuleb päästja-surm, siis wõid saada wabaks. Ei ennem.

Abi tuli Aadule enese abitusest. Nähes, et Aadu ei liiguta, jättis parun peksmise järele.

„Mis wahite, et tööd ei tee,“ müris-tab ta lähemal olijaile.

Kadunud oli kohmetus ja kaastund-mus ligimese wastu. Jäi kindlaks tead-mine, et oled ainult ori. Nagu näge-mata raskusest mahasurutuna kum-mardab löikajate hulk ja endiselt kahi-sewad wahedad sirbid.

Ainult Siim seisab endiselt.

Waatab üksisilmi Aadut pilguga, mil-les lööb lõkkele tulukene. Midagi uut on Midagi helendab lõõmawa leegina ja see annab mõista tulewikku. Tulewikku, millal tuleb see aeg, kus orjad ja us-sid heidawad enesest, mis rõhuw ja häbistaw.

Siim wirgub tarretusest. Kiiret pilku minewale parunile heites, astub ta Aadu juure.

„Aadu!“ sosistab Siim.

Wastusena kostab nõrk ägamine Aadu suust.

„Aadu, Aadu, mis on ta sinuga tei-nud?!“ sosistab Siim ja ta pilk — täis ahastust ning muret — wiibib Aadu seljal.

Läbi walge särgi käiwad punased jooned.

Üks punasem teisest. Üks walusam, kui kõik walud kokku, mis oli Aadu siiaajani kannatanud.

Kuid päikene kõrwetab halasta-mata. Nagu tahaks ta kuiwatada, püh-kida teise inimese häbitööd, mida see

korda saatnud oma õigusi ja üleolekut walesti mõistes.

IV.

Jaamahoone punaseks wärwitud katusega ja päikeses kiirgawate aken-dega tundus Siimule kodusena.

Siim askeldab natukene hobuse juu-res, lööb kaabu wastu põlwe tolmust puhtaks ja sammub perronile.

„On aga palaw ja tolmu kõik ko-had täis, isegi hamba alused ragise-wad,“ targutab Siim ja sülitab täie suuga kiwisele perronile.

Eemalt läheneb rong. Ühetasase mürinaga weerewad rattad. Siis jääb waiksemaks mürin, läbi rongi käib tuk-satus, ragisewad ühendusketid ja rong seisab jaamaesisel.

Siim silmitseb wedurit.

„Niisugusena, wägewana elus olla ja edasi tormata! Maha kõik eest pai-sates, mis tundub takistusena, wõidelda ja wõita. Ja, meiesugunegi wõib saada sarnaseks weduriks, kõikiwõitjaks, wäe-liseks. Waja aga ühte hoida ja ühiselt töötada ülesseatud eesmärgi suunas. Sest wedurgi ratasteta ja auruta on wõimetu, nagu meiesugused, maharõ-hutud orjad. Kõik ta waelisus ja wõit-matus tuleb ühisest koostöötamisest, ja see wiib sihile.“

„Isa!“ hõikab Jaan ja ruttab teiste reisijate wahelt Siimu poole.

„Tere, tere, poegi!“ ja Siim raputab tugewalt Jaani kätt. „Kas rohkem pakke ei olegi?“ küsib Siim, märgates Jaani kaeotsas wäikest kohwrikest.

„Ei ole, isa! Jätsin maha — vähem tassimist,“ sõnab Jaan isa poole pöö-rates.

Siim wõtab poja käest kohwri ja sammub läbi jaamahoone. Jaan järg-neb talle pikkamööda, aeglaselt ümber waadates.

Seal on nad mõlemad — Lohusaare Siim ja ta poeg Jaan. Üks wana ja küü-rus, teine sale ning täis noorusjõudu. Isa nagu pruuniks tuuldunud alalisest wabas õhus olemisest ja silmad täis wõitlusehimu. Poeg kahwatanud pal-gega ja tüdimuse helk heledais silmis. Raskelt waatawad nad ellu, mis küllalt kare ja wali, ellu, mis walmis häwitama igäuhte, kes wähegi ettewaatomatu ja nõrk, et wastu panna ta tormide wä-gewusele. (Järgneb).

Sibahunt.

Saksa kirjaniku **Luis Westkirch'i** romaani.

1

See oli 1876. aasta oktoobrikuu algul.

Soo hakkas riietuma wärwilisse sügisleiti. Veel polnud nõmmel ditsmine täiesti lõpnu, veel firendasid üksikud purpurplekid tema sügawas roostepruunis. Aga pöösad ja rohud, mis tajt kõrgemale tõusid, ületasid üksteist juba karjuwas kollases, werises werewas, ja kasepöösad seijid nagu kullakstardunud mets majade olgkatusteist üleulatatawate tumeda roheline kõrwal. Katused ise oma kirjude sammaldega näijid olemat nagu paletid hüglamaakrite käes.

Ja nagu oleks tahtnud taewas maailma wärwi kirjut kaunidust kadeldalt ületada, nii laskis ta sügawal horitfondil pikkade süntasnuistade pilwede wahelt esile tungida ribad silnipimestawat punast leeki, kuna ta ise enda kõrgemal kõigisje wiferkaare wärwidesje riietas.

Aga müüd oli päifeje tulifera loodunud. Wäriwid kustusid maas ja taewas. Tähesilmad wilkufid kõrgel külmas sinas, ja olgkatuste all hakkasid sirema wäiksed aknafilmad.

Müüd muutus majades oleng südamlitaks, mugawaks. Dö oli raskele tööle lõpu teinud. Talunik ja pere koondusid toas kolde ümber. Naiste wokid murisefid, mehed parandasid hobuseriistu, kudasid sukke woi lugesid piiblilit woi midagi muud. Meaedjed külastasid üksteist, pikad piibud suus, weisid oma paadisõitudest Bremenisse, turba headusest ja hümaist. Kõige pahem töö aastas oli tehtud, tema paha pool mõõdunud — kuud, mil wäsinus olgkatuste all harwa laskis mõnda sõna kuuldawale tulla. Müüd heitis talw juba oma warjud ette; hea aeg, puhkseae, lihatoitude, ketramise ja torupillimuusikaeg — röömmaeg, mis jüin üksifus joos kõwasti tiibu raputas, oli tulemas.

Lütjendamnis Kreieri talus oli kogu pere koos Tule ääres olgtoolil, auplatstil, istus Triin-Meid Kreimeier, talu perenaine, temast paremal pool mahwis Lüerte, wana sulane, oma piipu, terawate joontega kortsus nagu sügawal kulunud kalendri kohal, kuna Wilm Kattenbühl, noor sulane, wäga kena pois, kel walkjad kräsjumufjed peaeagu filmadeni rippusid ja kes muista kassiga mängis, pisut kauge- mal istus, wahetewahel wargfjelt perenaise poole piiludes ja oma kõrwal istuwat noort tüdrukut, kelle nimi Wisphen Buttjarken, sellega wihastades, et ta kassji käpad wahetewahel ta footlasse pistis.

Wanem tüdruk Stiine filmitjes tusafjelt mänglewaid noori ja ketras nagu igapäewase leima eest. Kaugel lambi ja turbatule walgu- jest istus weel üks noor neiu, kel pigimustad juufjed ja kulmufarwad. Waewalt tõstis ta silmi. Tummalt ja enesesse süwenemult istus ta ja puhastas jaapaid ning fingi.

See oli Inge, perenaise wõdrastütar, keda, ehk ta küll juba ligi kaheksateistkümmend aastat wana oli, ei talus ega kogu külas täieks inimeseks ei peetud, peaasjalikult küll sellepärast, et ta aeglasemalt arenes kui teised, noorte poiste armastusawalduste eest alati kõrwale hoidis ja omawannuste naabritütardega tegemist ei teinud. Perenaine joodustas seda tema tungi üffindusele ja muistusele. Meelega hoidis ta tüdruku tööst ja majapidamifjelt eemal. Mida wähem ta suurt tütarit tema kõrwal tähele pandi ja mida kauemini teda lapsfeks arwati, seda parem temale.

Talus peremeeft enam ei olnud. Jaanfred- rir Kreimeier, omalewasõõja nagu föif teisedki jootalunikud, polnud kofimifjega rutamid. Alles wanemas eas tõi ta Bremenifst naise, keda keegi ei tunnud, kellegi muustawerelise, kel kol- lasas näowärw ja jüsinustad nõiasilmad, mis- päraft teda Lütjendamni rahwas arwasid ta- terite sugulaseks ja tema wastu ilmutasid kõife seda wiha ja põlgust, mida nad joos elutjewate muftlafetõugu rahwa wastu alati südames kandfid.

Kuid wõdras ei jäänud neile kauaks wiha- aluseks. Alles harjunud laias maailmas liituma, hakkas ta jootaluniku kitjas kodus kõdunema ja kahanema nagu linnufe puuris ning suwi, päraft seda kui ta oli ümale toinud tütarlappe, kel sama mustad filmad ja juufjed kui tal enesel.

Kümme aastat jäi Kreimeier lesfeks.

Stis wõttis ta jälle, raha ja warandufe peale mitte waadates, naise, kes temale meeldis. Aga seekord oli see walgetwerd iludus, kel piim- walge nahk ja hõbelaadifjelt sirawad juufjed; ainult ta filmad olid tumedamad siirifed ja käis jaladusliffu hiilguft, nagu seda jootüdrufute juures tihti nähafje.

Peremehe lootus talupärija peale ei läinud täide. Wõimalif, et tal weel teifigi lootusi kuhka läks. Tema selleft ei rääkinud, seft ta polnud lobifjeja. Ja müüd magas ta juba neli aastat Rohufüla surmaiaas, ja ilus Triin-Meid

afus kui perenaine ta talus, piiratud kojilaste nagu mesilaste ema mesilastest.

Seft Kreieni talu oli ilus, ja Kreimeieri tütar eimesest abielust, talu õige pärija, näis olevat nii õrn ja vaikne ja oli kena mõõras-ema kõrval alati nii peenena paistnud, et ta olemasolu veel müüdis, mil ta juba annu neiuks surnud, unustati. Pealegi polnud tal paha elada. Kreieni talus ei olnud kellelgi paha elada. Triin-Mleid polnud terav. Pjüt aegamisi liigutas ta oma ilusaid liikmeid ja tal oli kena komme asju nii võtta, kuidas nad tulid. Ta ei tarvitseid ka palju teha ega iga penni tulekut oodata, sest teda piiras küllus, ja Vierke ja Stiine, kes juba kaksikümne aastat talus teenisid, orjased nagu oleksid nad elanud oma talus.

Muult üleaedsed inestajid, et noor leff hulga kojilaste hulgaft enesele veel kedagi ei olnud välja valinud, ja peremeeste pojad, kes ilmaaegu ta poolehoidu võita püüdisid, lewisid taft kurje jutte laiali.

Triin-Mleid naeris, kui seda kuulis. Ta naeris palju palju. Mõned arvasid, ta naerul olla iheäralik kõla. Wana julane kortsutas kulme, niipea kui ta seda kuulis; seda armjam oli see noortele poistele. Ka müüdis, mil Triin-Mleid laialt ilusat siidivärvilist palistat, mille ta Scharmbeki turult ostnud, naeris Triin-Mleid tasakefti oma ette.

„Ija Brandes,“ jutustas ta selle wahel oma pehme häälega, „wana isa Brandes Weierdeelenist — tunnete teda ju kõik — on mulle mõõdunud pühapäeval Rohuküla kiriku-ukse ees kord jälle pika jutu vestnud oma Korlist, mil-line tore ja miks pois see olla, nagu loodud juurt talu juhtima, peale selle veel sirge kui oji, ütles isa Brandes. Ja Korl, tema seisid kiriku-ukse kõrval ja wahib mind filmadega, mis nii suured kui taldrekud. — Oleksin võinud ta koha kaasa võtta. Lapsed, ei, mis te küll selle kohta oleksite pajatanud, kui ma Korl Brandese jeltjis wantriga oleksin trepi ette sõitnud!“

Noor julane wiskas kasti pahajelt põlweft põrandale ja waatas perenaisele tigevasti otja.

„Arwan, seda oleksid ja enam küll küpselt kaalunud, Triin-Mleid Kreimeier!“

Vierke waatas ainult kergefti oma kalendri pealt üles ja pomises:

„Seal pole midagi naerda. Talus peab peremees olema.“

„Aga sellega pole ju nii kiiret,“ ütles Triin-Mleid ja silistas mahawisatud kasti. „Et, kassike, meil pole sellega kiiret. Ja mulle näib, teil pole sellega ka kiiret, ei ühelgi teift. Küll juba peremees kord tuleb. Tean, et ta peab tu-

lema. Aga kas see teile kõigile peremeest tähendab, seda —“

Ta kakkestas jutu järsku. Ja kuulatas kohudes.

Mingifugune pauk mürtjatas läbi pimeduse ja waiuse, mis wäikeste afende taga nagu kehakifult afus.

Järskes teine pauk, kauge häältetömin, hüüded, karjatus.

Uks kisti lahti.

Sisse tormas Tobias Kreimeier, surunud peremehe noorem wend, kes oli tallu jäänud, nagu soos nooremad wennad harilikult ifka, ja kes ka ilma selle moeta perekonda oleks pidanud jääma, sest et ta kitar keha talle wõimatuks tegi mõõraste trenimise.

Walge kui lubjatud sein oli ta nagu kiireft jooksust hoolimata, wärwitu nagu taltjutamatu juukfessalk tema madalal otjaeifisel. Laialiaetud filmadega, mille wärv weifiall, wahtis ta perenaise poole, kuna ta ife, ifka veel alles lootsutades, raske keelega kogeles:

„Taterid! — Taterid! — Hinnerk Wosfi juures! — Warastajid — pesu pleefimast ja — singid suitsust — ja — ja —“

Keegi ei kuulanud enam.

Sulased ja tüdrukud olid püsti karanud, wõtsid wikatid, rehad, kirwed, heinawiglad seinalt. Taterid, need olid ju rõõmlid soos — waesed wargad tõesti, kes häda ja nalja pärast warastajid ja wembla eest plehku panid, aga asunitud kaitsefid oma waewaga kõrbelt wõidetud saaki nagu oma elu.

Kari halastamatuid kättemaksjaid — tormas Kreieni rahwas kitsast rohutud teed mõõda üle silla, alla pikka küladeed mõõda, mille pabelmal äärel üfifid talud seisid nagu pärlid nõõri otjas, kuna paremal pool teed rajatu soo lõpmatuseni ulatas.

Pimedus oli läbitungimatu, aga kifa ja üfifid paugud juhatafid teed.

Warsti hakkajid ka laternad ja tulelondid jirama. Wende walgusel liikusid wargud, libisesid mõõda Kaanali taha, Wosfi heinamaale, tungis kogu Lütjendammi.

Ena Wosfi ja talunaised kogufid ärewalt pesu, mis põgenewad wargad siia ja sinna olid käest maha wifanud.

Baar poisifti tulid praegu, wikatitega ja wifladega warustatult, tagaajamiselt tagasi. Nad olid soo pimeduses waraste jäljed kaotanud. Krishan Wosfi, perepoeg, hoidis käes päästetud jinki ja naeris.

„Seeford läks asi veel hästi. Kaasa wõtta pole see wargasalk midagi saanud. Soowifin, et oleksime ühegi neift tabanud. Mu käed otse sügelewad sihufese tõnnu poisinaha parkimiseks.“

Tulelondi kõlepunasel paistel seisis üks umbes kolmekümne-aastane mees ja laadis tühjaks lastud püksi muesti. Tema päevitamid nägu, mille tihedad mustad kulmufarwad üle ninajuure peaaegu kofku kasvanud, näis nagu tarundunud olewat libeda waljuse ilmel. Tema wiibis alles umbes kolm aastat Lütjendamnis, aga temast peeti seal suurt lugu. Lühikese ajaga oli ta seal ühe hooletussejätud talu korda seadnud. Ta oli talu omanikkudele, kes olid tahtnud wälja räämata, talu hinna sularahas wälja maksnud, oli toredad loomad ostmud, seenuwilja ja head põslutööriistad muretsemud, ja teati rääkida, et tal ometi weel sularahagi Breemeni pangas olla.

Mees elas omas talus teistest lahus. Teda ei leitud iial Quelkhorni kõrtjäs ega ka tantsum; samuti oli ta juust ainult harwa kuulnud head sõna. Aga kus ühine häda kutsus, sealt ei hoidunud ta eemale. Ja joocelanikud pidajid mehest lugu enam ta tubliduse kui lahkuse eest.

See mees tõstis nüüd filmad, terawad, rohkehahallid filmad, mis tumedalt wälja waatasid oma muistade kulmuude ja ripsmekarwade pärjast. Ja tema hääl kajas, nagu kõrihob raudraua, wastas kui ta korbas:

"Minult parkida?! — Maha lasta tuleb see tõug ära tappa nagu rotid! Teisiti me rahu ei saa!"

Kriihan, kes asjade peale heameelega naljakalt küljelt waatas, nokkis:

"Ka sina ei tapa ühtki taterit, Kort Ohlsen, olgu siis, et ta sul käes on!"

Ja külawanem Bojs, wana, kaaluja mees, manitses:

"Gluga ja surmaga on iseäralik lugu, Ohlsen. Weri karjub mere järele."

Kurt Ohlseri huuled tuikasid pilkawalt.

"Wõib küll karjuda, aga keegi ei kuule seda."

Triin-Meid, kes ühes mõdrastütrega teistele järele tulnud, ütles inestades:

"Mina usun, sina ei kardad kedagi, Kort Ohlsen."

Ohlsen pööras om tujased filmad temale.

"Meie kõik läheme sinna, kuigi keegi enam tagasi ei tule, igaüks omal päewal. Mida peaksin ma siis kartma?"

Triin-Meid naeris ise oma laadi naerul.

"Üht kardad ja ometi; Kort Ohlsen. Tüdurufud räägivad, sina kartwat neid!"

Ja teised naerjäd.

Amuikkude keskel walitses nüüd rõõmus wõiduhelendus. Wanaema Bojs läks wiinapudeliga ühe juurest teise juure ja walas.

Triin-Meidi juttu kuuldes oli Ohlseri pruunile näole tõusnud werehoog. Aga vähemgi naeratus ei pehmenandanud ta näoilme tarretut

tõsidust. Wastamata wõttis ta wäikese klaasi, mis wanaema Bojs temale pakkus.

Kriihan nokkis edasi.

"Ära lasse enesest jeda ütelda, Kort Ohlsen! Broojit! Joon sinu perenaise terwiseks."

Nüüd pani Kort Ohlsen klaasi, ilma sellest joomata, kaewurakkele ja ta näole tekkis ilme, mis poihi oma nalja pani kahetsema.

Aga weel enne kui Kort Ohlsen midagi sai ütelda, sündis midagi, mis Lütjendammi rahwa tähelepanule hoopis teise suuna andis.

Noorte kuuskede warjus, mis leimaahju ümbritsejäd, liikus midagi. Kiire kogu libises pikuti majaseina — mahajäänud tater. Wististi oli ta lootnud sel ajal, mil tagaajajad niidul koos olid ja joid ning lobisejäd, salamahti taust lahkuda.

Aga asuikkude walwsad filmad oli ta wälja muujunud. Wihas kisendades tormas kogu jalk temale wastu ja pani ta tee ümber maja pahemalt ja paremalt poolt kinni.

Silmapiilgu peatus tagaetu. Wihased walgspead igal pool ja oodata polnud vähemakti armuheitmisi!

Sis puges ta ruttu lahtisest uksest sisse. Üks oli kitsas. Kogu kari ei saanud sinna korraga järele tormata. Wõib olla, ehk pääses ta tagapoolt mõnejt teisejt uksejt jälle wälja — warjawasje pimedusse.

Kojas põles turbatuli. Kolde lael põles lamp. Tulekuma walgustas pimedat foda oma loomalatritega paremal pool ja suurt wärawat nende otsas, mille üks pool lahti seisis.

Selle lahtise wärawa poole tormas tater juure kiirusega, teades, et tal elu kaalul seisis.

"Bea! — Seija!" kiskas külawanem.

Mees ei kuulanud, waid tormas edasi.

Kort Ohlsen, kes üks esimestest oli majasje tormanud, pani püski palge ja sihtis külma wereliselt. Kojas hämar walgus ei wõimaldamud kargawa sihi peale kindlat lasengut. Aga just lahtise wärawa taga langes tulelontidest kitsas walguferiba maha. Ohlsen ootas rahulikult, kuni tater selle walguferibani jõudis, mis ta tema kuuli ette tõi.

Nüüd oli asi nii kangel.

Tema sõrm liigutas trikkrit, pauk kõmatas.

Aga kuul puurus süütult surmud puusse. Sejt lastuise hetkel oli raske wäraw tema ja põgeneja wahel kinni wiisatud.

Needes tormas Ohlsen sinna, kiskus wärawa lahti ja waatas wälja.

Pahemal pool põlesid tulelondid. Otsje edasi seisis pime öö kui sein. Ta oli tateri jäljetult enesesse neelanud.

Külma mihaga pööras Ohlsen ümber.

"Kes seda tegi?!"

Kecgi ei wastanud.

"Ütle, kes julges wärwama minu ja selle kaabaka wahel kinni wisata?! — Wastust tahan ma!"

Kõik seisis sama üllatatult kui temagi.

Dhlsen kiskus ühelt tulijalu juurerutanult tulesondi ja walgustas koda.

Seal seisis, nõjatades loomalatrite najal, wärwama kõrwal Inge, Kreieni talu tütar. Ta wälke feha wärijes hirmuis, aga ta kahwata-mid näoist waatajaid suured mustad filmad mehele, ilma et oleksid laugud maha löönud.

Imestuseümmis käis ridadeest läbi.

"Inge! — Inge Kreimeier!"

"Olid jina see?" küsis Dhlsen wihajelt.

"Jah."

Nagu hingedih tuli see sõna, aga ka näid ei löönud ta silmi maha.

Triin-Mleid tõstis käed jüüdistades üles.

"Tont saab sellest tüdrukust aru!?"

"Ja mingijugune hääl pomises:

"Da on ju ise ka pool taterit."

Dhlsen astus ta ette.

"Mis põhjusel tegid sa jeda?"

"Sina ei pea teda maha lastma!"

"On ta siin fullake?" pilkas Dhlsen.

Näiu kahwatu nägu ei muutunud jeda haawamiist kuuldes purajemaks.

"Tema on inimene. Tahab heameelega elada. Footjis oma elu eest. Sina ei peaks teda suruaks lastma."

"Mina ei peaks?! — Kas jina, narr, julged mehe taht takistada?!"

Da pööras Triin-Mleidi poole ja jätkas:

"Walitse oma tüdarta paremini, perenaine, wõi pea ta kodus!"

Külawanem pani oma käe rahustades Dhlsenile õlale.

"Ole rahul, Dhlsen. Wõimalik, et see oli meie Issand Jumal ise, kes selle hea lapse käe läbi jinu kätt peatas. Meie ei saa tema tahtmisest tihti aru."

"Näid räägid furd tött, külawanem," wastas Dhlsen. "Sellest ei saa meie tõesti aru, miks ta kaabakaid aitab ja meid, aujaid inimesi, hädas maha jätab. Sellepärast on minu arwamine, meie inimesed pole Issandale Jumalale sugugi enam kui sipelgad" minu aias. Ta lasteb neil toimida nii, kuidas nad ise tahawad."

"Seda ei pea sa üttema," noomis külawanem. "Jumala westid jahwatawad pikkamisi, aga kiudlasti. Kõik taterid lähewad sealt läbi. Ja kui sa jeda külmalt järele mõtled, siis oled weel üegi rõõmus, et sul inimese elu südame peal ei ole — ja kui see olekski tateri elu."

"See on jinu oma asi, külawanem," wastas Dhlsen förgilt, "kas ja sellega lepid, et

taterid sind külastawad. Mis puutub minusse, kui nad mind oma külastamisega tahawad austada — mina jahwatan oma wilja ise ja ei wota mitte, et jeda jahwataks Issand Jumal."

Sirgesti seisis ta tulesondi paistel, trotsiwa, enesekindla mehijuse kaju.

Triin-Mleidi filmad rippusid warjamatu imestusega tema raudkindla kaju küljes. Nad olid kõik tublid mehed, need Lütjendammi mehed, aga jõut ja julguselt ei ulatanud nad Kort Dhlsenile wõõnigi.

Wilm Kattenbühl, walgetwerd julane, nägi jeda pilku ja pööras armukadedas wihas Dhlsenile poole.

"Ara mängi kummetit, asuni Dhlsen, nagu sööksid sa taterid hummikakaupa! Sama wähe kui meie oled jina neid tabada saanud. Aga kiidelda wõib ju igamees."

Dhlsen pööras pikkamisi ja mõttis jultunud julast kirjeldamatu põlgusega pilgus.

Ja külawanem Bofs hüüdis hüüdis kofkudes:

"Mis sellele poisilõugurile meele tuleb? — Kas sa oma seisukohta ei tunne, jina? Pea oma moff!"

Aga Wilm waatas Triin-Mleidile ja raputas trotslikult oma walget pead.

"Kui ma olenki julane, külawanem, ometi teab jinu igamees, kes mu wanemad olid ja et ma neid tohin nimetada. Aga seft seal ei tea keegi, kes ta on ja kust ta tuleb. Tema ei ole sellest kellegile sõna lausunud — ja tal wõiwad jeks ju olla omad põhjused."

Kort Dhlsen tegi liigutuse, nagu oleks ta tahtnud haawajale kallale karata

Aga kümme kätt hoidsid ta kinni, kuna poisid Wilmi kojast wälja kirjid.

"Mis sulle meele tuleb? — Oled sa hullaks läinud? — Mis sa jinu tülitfed ja meid häbistad! Oled wist liiasti joomud?"

Seni püüdis asuniud Dhlsenit rahustada.

"See pois on loll. Mis sa temast kuuled! Meie teame kõik, kes sa oled. Oleme sind näinud su töö juures. Ei leidu mõistlikku inimest, kes jinuist lugu ei peaks!"

Dhlsen ei wastanud. Tema filmad, mille kohal kofkufaswanud kulunud nagu seened seisis, olid otseti pöördud kohale, kust Wilm Kattenbühl kadunud. Kummaline pikk seisis neis hallrohelistes filmades. Surm seisis nende külmas sädelenisfes. Ja mehed, kes jeda pilku nägid, tundsid imestawat wärinat wiha jöu ees, mis neist üle käis.

Sette aega paistis, nagu tahaks Dhlsen rääkida.

Aga siis mõtles ta ümber, pööras äkki ja osutas Ingele, kes nagu wõlutult oli jäänud jamale kohale, suured filmad furwal pilgul

Ohlsenil, kahwatud huuled poollahki, nagu oleks ta midagi kaastundlikult kuulnud.

„Mis pagan see tüdruk mind oma mustade wõlufilmadega nii wahib? — Tahksid mulle midagi ütelda, mis? Wabandust? Andeks paluda? — Siis ütle!“

„Mul pole midagi ütelda.“

„Mis ja mind wahid, nagu oleksin ma mõni kodukäija?“

„Mõtlen,“ wastas Inge tasakesi, „mõtlen, sina pead olema üsna, üsna waene inimene, sest et ta nii paha asju wõid rääkida.“

Neiu juured filmad läksid weel suuremaks, kuna ta rääkis. Pikkamisi täitusid nad pisaratega.

Ohlteni näost lehwis nagu pilw üle. Aga ta rahustus ja ütles pöörides nagu eemaleliitkawalt:

„Kumal tüdruk!“

„Tema on wahetewahel tõesti pisut waidlushimuline,“ rahustas wana Woss.

„See näib siin päris haigus olewat,“ wastas Ohlsen järsku ja wiskas püksi olale. „Zumalaga!“

„Ole terve abi eest, Kort Ohlsen,“ hüüdis Hinnerk Woss ja pakkus talle kätt.

Ohlsen ei wõtnud seda wastu.

„Tänu ma ei nõua!“

2.

Rahutule bölle järques selge sügis hommik. Kui mõnel asunikul ruffiseeme alles külmamata oli, siis ruttas see nüüd selle tegemisega.

Tobias Kreimeier lamaskas laisalt oma tein-sängis. Taterijahht oli ta were kihama pannud. Ta uskus märkawat frampide lähenemist, mis iga aastaga ifka tihedamini hakkasid korduma ja ta wiletjat keha raputama.

Triin-Mleid pani talle märqi rätikuid otjasejsele ja keetis talle rahustawat jooki. Lütjendammi elanikud olid ühesmeeles otjuses, et Kreieni perenaine enesele taewas eritise tooli ära teenib oma kannatuse ja hoole läbi, mida ta waese, haige mehewema wastu ilmutas, ja Tobias ise rippus oma wemmanaise küljes lapse abitu alandusega, nagu ka ta waene mõistus haigusehoolt haigusehoode ifka enam lapsega abitusse kitsusse wajus.

Kui ta Triin-Mleidi manitsuse peale oli magama uimunud, läks Triin-Mleid kapi juure, kus ta oma tagawarastid hoidis. Ta wõttis puuwiljamooji, mida keegi nii ei osanud keeta kui tema, ja tublisti kohwikuiwikuid, mis Kreieni talu olid kuuljaks teinud, pakkis need asjad puhtasse korni, seadis peegli ees oma riided ilusasti korda, pani tunepunase georgiini rinda ja rändas siis pikkamisi ja tasakesi wälja soosje.

Kedagi polnud tee ümbruses näha.

Selleqipäraselt ei läinud Triin-Mleid külateele, waid sammus põldude wahelt edasi, kuni jõudis kitsale teerajale, mis asunduse setja tagant talu tallu wiis.

Päike oli kaste rohult ära joomud. Siin ja seal töötas mõni julane wõi tüdruk temast paremat kätt, kus talud seisid, aias wõi põllul. Tema teisel küljel lautas end ääretu soo sädewas sügisriietuses, wõi üfikituna ja mahajäetuna, nagu ei oleks seal maailma loomisest saadid enam ühegi inimese jalg liikunud.

Triin-Mleid rändas ilma ruttamata, kuni ta asunduse teises ääres seiswa Kort Ohlteni talu juure jõudis.

Tasajest jõllitas maja oma wiltuwajunud õlgatuse alt talle wastu. Tammed ja kuused heitsid ta peale oma sügawaid warjusid. Midagi jaladuslikku tunedat, saatuseasakat kudus asundust oma holma. Oli see jäänud endistelt õnnetutelt elanikkudest, kas waestena olid rännanud üle mere? Wõi oli uus asunik selle kaasa toonud? Kindel oli, päikesepaiste, mis waba põldu röömija walgujega ujutas, näis kurwalt lastawat wanal ehitusel. Ja suruwailus ajus ta müüride ümber. Ei mingiugust elu maja, kaewu ja leiwahju ümber.

Kuid põllul, mis kitsa teeraa kornal seisis, fõndis Kort Ohlsen. Päike sädewas ta fahe korni jiledal nahal, walgatas adratelal, ja tugew mees, kel keha ümber seiswad riided seljas ja kes adra sügawale mulla põue surus, paistis nagu must wari silma põllu pruunilt pinnalt ja süüie õhu tagaseinalt.

Triin-Mleid jäi seisma ja waatas temale wastu, kuidas ta waagu mööda temale lähenes.

„Tere kah, Kort Ohlsen. Ega sina oma käsi ei laje seista. Mäti wirgasti tööl.“

„Tere!“

Kort Ohlsen pidi hobused peatama ja pöörama, sest waagu oli otjas. Aga ta ei waadandud tere-tades üles. Waid pööras adra ümaer.

„Nõo!“

„Kort Ohlsen!“

„Mis tahad?“

„Oled ja minu peale pahane?“

„Sina peale pahane? Ei. Mina mitte.“

„Seda on mul rööm kuulda. Oletasin seda, sest et äsja õhtul faks inimest fimi wastu en-nast halvasti üles pidasid — ja mõlenad minu talust.“

„Mina pole inimestelt midagi nrud oodanudki,“ wastas Kort Ohlsen ja läi hobuseid fergesti, et nad jälle wedama hakkasid.

Aga Triin-Mleid pani oma käe ta käewar-rele ja hbidis teda tagasi.

(Järgneb).

Tõtt ja nalja.

Rahata saab ainult pilgata.

Linnas elas kord kõigile väga tuttav keegi rikas ihnusko. Tema juhtus kord tänawal kokku tuntuud arstiga ja kasutas silmapilku, sellelt ilma tasuta nõu küsida.

Arst küsis: „Mis Teil siis wiga on?“

Ihnuskoi kurtis paha seedimise üle.

„Noh, lubage, et Teid waatan. Pigistage silmad kinni. Nii; nüüd olge üsna paigal ja näidake mulle oma keelt.“

Ihnuskoi tegi, kuidas kästud.

Weel kord ütles arst: „Olge paigal, et wõin Teid täpselt läbi waadata.“

Natukese aja pärast kuulis ihnusko naeru ja kõiksugu pilkawaid tähendus. Keegi mees kisendas: „Noh, kuulge, Teie olete küll wist peast oh oh?“ Kui üllatatud mees silmad awas, seisid hulk naerwaid inimesi tema ees. Arst oli ta wäljasirutatud keelega seisma jätnud ja ise juba ammu kadunud.

Pole midagi „teta.“

Keegi keskmise wäärtusega mees, kes enast igal pool waimurikkana püüdis näidata, astus kord ühe härra juure ja küsis temalt:

„On see tõsi, mu härra, et Teie olete minust hiljuti majas, kus nii lahke oldi ja mind waimurikkaks nimetati, wastupidist tõendanud?“

Küsitaw wastas:

„Mu härra, selles pole sõnagi tõtt. Mina pole iial wiibinud majas, kus Teid waimurikkaks nimetatud, ja pole selle wastu ka iial waielnud.“

Talmutudis leidub järgmine saaga:

Kui Noa oma laewa oli walmsis teinud, koputas üks eit sellele ja nõudis sisselaskmist.

„Kes sa oled?“ küsis Noa.

Naine wastas: „Olen Wale.“

Noa tahtis Walest lahti saada ja wastas: „Jumala käsu järele tohin ma oma laewa ainult paari wastu wõtta. Mine ja otsi omale seltsiline.“

Nüüd lahkus Wale ja kohtas Pettust. Ta ütles sellele:

„Tule minuga laewa ja ma jagan sinuga kõik, mis saan.“

Pettus ei uskunud ta sõnu, aga läks kaasa, eneses mõeldes:

„Eks saa näha; olen ju temast tugewam.“

Kui nüüd laewa pääses, nõudis Pettus oma osa; Wale aga wastas: „Mina ei lubanud sulle midagi!“

Siis kippus Pettus Wale kallale ja wõttis temalt kõik ära. Ja nii kestab see tänini. Nad kiruwad üksteist wastastikku, aga ei saa üksteisest ometi iial lahti.“

Isa oli poega prantsuskeelse ülesande juures kodus aidanud, aga talle ütelnud, et poeg hädakorral seda õpetajale ei salgaks. Uudishimulik kuulda saada, ku'das asi läinud, küsis isa pojal järgmisel päewal:

„Pidid sa õpetajale ütleva, et mina sind aitasin?“

„Jah, ei saanud teisiti, sest tema märkas, et mina ülesannet üksi polnud teinud.“

„Noh, ja mis kooliõpetaja ütles?“

„Tahtis mind esiti lasta järel istuda. Aga kui ma talle tunnistasin, kes mind aidanud, siis ütles ta, mingi ma seekord koju, sest teise rumaluse pärast ei tahaks ta mind karistada.“

Ooperis ütleb üks herra tasakesi: „Mis põrgul see siis on, et luik ei tule aga tule. On juba teine akt ja ta ei tule!“

Tema kõrwal istuw härra wastab: „Teie ei näi teadwat, et täna õhtul „Lohengrini“ asemel etendatakse „Carmeni.“

Esimene herra: „Sa armas Jumal, wõi „Carmeni“, millest mul iga toon peas on!“

Ütleb ja lahkuib teatrist.

Õpetaja seletab algklassis õpilastele sõna: „Halli pead austa, kulupead kummarda!“ Näituste waral tahab ta weenduda, kas lapsed on aru saanud, ja küsib wäikeselt Emmalt: „Mis sa teed, kui täidetud trammis istud ja üks wana mees tuleb wagunisse?“

Emma wastab kärmele: „Ütlen: kõik kohad täis!“

„Wõtaks tont! Kellner, kuhu jääb siis minu toit? Istun ja ootan siin juba tund aega!“ kisendab wõõras wihaselt.

„Ah Jumal, kui ruttu aeg möödub,“ wastab kellner rahulikult.

TELLIMISE HINNAD:

Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—
Üksiknumber	„ 40.—

Toimetaja: P. GRÜNFELDT.

Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.

TALITUSE AADRESS:

Tallinn, Müüriwähe tän. nr. 16

(üks B Laenupanga majas).

Telefon 12-53.

KUULUTUSTE HINNAD:

1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—
1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—

Tekstis 50% kallim.

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Pöiklik, Ulrich Tenneberg, Felix Tenneberg, K. Willo.

Kuresaarest: Arnold Bergmann, A. Nellis.

Tapalt: K. Juul, H. Kaasik, H. Mikkin, A. Mikkin, H. Mikkin, H. Pütsepp, H-pp. W. Tinn.

Paidest: W. Kraut, K. Fuks. **Abjast:** Elmar Arro. **Mõisakülast:** Paul Brock, Yenny Brock, I. Glück, W. Lilienblatt, Joh. Reinhaus. **Haapsalust:** Wold Riwisto. I. Kaewand, K. Mannof, J. Lossmann, M. Lossmann, Rud. Tisler. **Kiltsi:** I. Anton. **W. Maarjast:** M. Sooming, O. Sooming, A. Aidamees, A. Oinas, H. Kakatuu, H. Mutsamees, Peedu Pamp. **Jänedalt:** S. A., W. Booter, O. Sisask, Lembit Treimann. **Elwast:** Maks, Kalberg, H. Lang, Joh. Teder. **Saue:** S. Risfeldt. **Pärnu-Jakobi:** R. Pillberg, Leeni P., Walter Hendrichson, Helmi Wellenthal. **Sadala:** Willem Dawel. **Türiit:** M. K. Eesjoa, Ella Eemann, M. Tänu, Edith Tenso. **Waiwarast:** Leyda Eemann, Yda Luuk, Anny Siren. **Wõsu:** Juljus Eerman, **Kuremäelt:** A. Eemann. **Suuropis:** M. Grigorjew. **Wiljandis:** Asta Nurk, Joh. Potter, Wilma ja Mary Weinthal'id, **Suure-Kõpu:** Eduart Glück. **Laupa:** Aug. Haar. **Sindi:** A. Janson, Georg kase. **Kuresa-ar:** B. Tarkmeel. **Nõmmelt:** W. Keder, Anny Sõer, B. Teiman. **Wõrust:** Aug. juurik, I. Kilu, Joh. Palkman, Diana Rornel, M. K. Eesjoa. **Kärdlas:** Hilda Jõgewa. **Wiru-Jakobis:** Hilda Wilberg. **Lellest:** Hugo Timberg, Herbert Timberg, H. Koppel. **Jäärjas:** (Kil.-Nõmme) Hilda Hints. **Kuusalu:** Joh. Janson. **Walgast:** A. Osolin. **Antsla:** Linda Kaska. **Hajru Rannamõis:** Oskar Kallas. **Rängust:** **Wändrast:** Joh. Kangert, Leeni Paulus. **Kõhtla Järwel:** M. Sillenbach. **Tiskrest:** H. Kallas. **Kihelkonnal:** W. Al-

weus. **Jäärlepa:** H. Kullerkup. **Wõhma alewl:** Ellen Kalman. **Põltsamaalt:** Juta Kako, P. Männik, Salme Rebane. **Hagerist:** Anton Kasendorf, Fd. Mesikäpp. **Narwast:** G. Karafin, Boris Läte, E. Reisberg, Karl Sakh. **Keila:** A. Kutpri. **Raplant:** C. Kulbok, Aita Silman, A. Tüür, E. Tõnnisson. **Saarde:** E. Rossmann. **Kuremaa:** Joh. Kangur. **Walga:** A. Kroon, K. Kroon, Joh. Kroon. **Kässa:** D. Kure. **Lehtse:** Fr. Mark. **Kodasu:** pos. ag.: O. Lipstok. **Koiga-Jaani:** Elmar Laug. **Kasari:** K. Lemmegas. **Kohilas:** Natalie Nikker, Klara Pakk. **Vastemõisa:** pot. ag. "Endla" juhan. **Meiner. Wiru-Jakobi:** Albert Meeris. **Walguta:** Aug. Mailoog. **Salme Prisk. Tõmsi küla:** Joh. Mükker. **Tori:** Miil, Weekoha. **Üle Jõgewa:** Salme Niggul. **Räpina-Tõstamaa:** A. Palgi. **Sõndast:** P. Puurmann. **L. Petrow, I. Teder. Tartust:** Salme Supp. **Jõhwis:** Hans Palkmann. **Uus-Kariste:** p. ag. P. Parts. **Tõstamaa Kastna:** Agnes Pärn. **Taebla:** Marts Põlts. **Otepää:** Leo Rääk, A. Rahi. **K. Saar. Saku jaam:** X. Y. Kabala. **Leo Rokku. Sompaa:** R. Rikken. **Arukülant:** Ernst Roost. **Kiilu:** I. Sulem, A. Tamberg, Marie Tamberg. **Elamaa:** Joh. Simson. **Valk:** O. Sonntag, M. Sonntag. **O. Sontag. Rõngu:** Ernst Tobber. **Jõgewalt:** R. Terasmägi. **Aseri:** P. Trell. **F. Weigel. Palupere jaam:** Silwia K. Nõmme. **E. Rossmann. Asukoht teadmata:** Amalie Sarw, S. Paulson. **W. Kurelauk, E. Riisk.**

Neist wõitsid loosimisel: 1) Nahasse köidetud piltidega albumi — Arnold Pudel, Tallinnast, S. Pärnu m. 10. 2) Jaan Kärneri „Aja laulud“ — Miil, Torist; 3) Hendrik Adamsoni „Kuld blond Neitsi“ — F. Tamm, Tartust, Kauba 7.

„Romaan'1“ tallitus.

Kõik, kes huwitawat, põnewat ja tuumakat lugemismaterjaali ihaldawad, leiawad seda rahwalikult toimetatud ajakirjas

== „ROMAAN“ ==

Kuuendat aastakäiku

juba algab 1927. aastal Tallinnas ajakiri „Romaan“ kui ainus puhtkirjanduslik ja tõsiselt rahvalik ajakiri, mis oma juttude hea waliku tagajärjel lugejate hulga poolest ikkagi weel püsib Eesti ajakirjadest esimeses reas.

„ROMAAN“ ilmub, nagu juba wiis aastat, korralikult kaks korda kuus ja awaldab rahwuswahelises walikus, mida ükski teine ajakiri ei tee, ainult häid, puhtasisulisi, laiale rahwahulgale meeldiwaid romaane, nowelle, jutustusi ja luuletusi, mis arusaadawad keelelt ja põnewad lugeda. Selle tõttu on ka „Romaani“ lugejate arv suur ning kahanematu.

„ROMAAN“ awab oma kuuenda aastakäigu armastatud Saksa kirjaniku H. Courths-Mahleri romaaniga „Juta“ ja romaanist „Tuli soos“ tuntud Luise Westkirchi romaaniga „Libahunt“, mis sisult ülipõnewad ja ehituselt wõrratumad on. Kolmanda jutuna hakkab esimeses numbris ilmuma noore kirjaniku Fred Pettoni algupärane jutustus Eesti minewikust peal-kirja all „Lohusaare wanad“. Neile järgneb aasta jooksul hulk pikemaid ja lühemaid häid, põnewaid nowelle, jutustusi, naljajutte ja romaane. Lugejad teawad juba, et mis me lubame, seda me ka täidame. Igas numbris ilmub peale pikemate ja järgnewate romaanide weel 3-5 lühemat juttu, siis weel luuletusi, mõistatusi jne., mille juures r hku paneme ainult heale walikule, et õigustada suurt poolehoidu, mis „Romaanile“ senini on awaldatud. Oleme muretsenud enestele maailma parema kirjanduse salwest suure tagawara romaane ja jutustusi, mis meie lugejaskonnas wististi saawad äratama suurt pooldamist, niipea kui meie neid „Romaanis“ ilmutama hakkame. Sest meie tahame oma lugejatele pakkuda ainult kõige paremat ja kõige puhtamat ning huwitawat waimutoitu, jättes kõrwale kõik, mis on wäärtusetu ja wähese wäärtusega

„ROMAANI“ wäljaandmist jätkab kirjastus-osaühisus „Areng“, mis seisab kindlal alusel ja kindlustab siis ka tulewikus ajakirja korraliku ilmumise nagu seni.

„ROMAANI“ telliwad peaaegu kõik raamatukogud Eestis ja ta ei tohiks üheski neis puududa, sest et temas peitub wõrratu hulk head luge-misewara.

„ROMAANI“ loetakse igal pool Eesti asundustes.

„ROMAANI“ proowinumbreid saadame kirjanduse sõpradele aad-ressi saamisel hinnata.

„ROMAANI“ wiis aastakäiku on weel saada, kõites ja kõitmatult. Kõitmatult maksawad nad: 1. aastakäik 500, 2. aastakäik 700, 3. aasta-käik 750, 4. aastakäik 750 ja 5. aastakäik 750 marka, ilukõites on iga aastakäik 200 marka kallim.

„ROMAANI“ tellimisi 1927. aasta peale wõtawad wastu kõik post-kontorid ilma mingisuguse lisamaksuta, „Romaani“ abitalitused ja talitus Tallinnas, Müüriwahe tänawal nr. 16, uks B

„ROMAANI“ tellimise hind on 1927. aastal:

Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	2 kuud (4 nr.nr.)	Mk. 160.—
$\frac{1}{2}$ (2 nr.nr.)	400.—	1 kuu (2 nr.nr.)	80.—
$\frac{1}{4}$ (6 nr.nr.)	225.—	Üksiknumber	40.—

Tellimise aadress: Tallinna, „Romaani“ talitus.

Et aastawahetusel wahet ei tuleks, palume tellimisega rutata.

Lootes, et wanad sõbrad meile hulga uusi sõpru oma ümbruses juure wõidawad, terwitab kõiki wanu ja uusi „Romaani“ sõpru.

Kirjastus-osaühisus „ARENG“